

Anselmi Moisander

**”NIIN HELVETIN RUMA RAKENNUS ON
KYSEESSÄ”**

Itsenäisyydenkatu 7-9:n merkitys tiivistyvän Tampereen
kaupunkikuvalla

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Iida Kalakoski
Olli-Paavo Koponen
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Anselmi Moisander: "Niin helvetin ruma rakennus on kyseessä": Itsenäisyydenkatu 7-9:n merkitys tiivistyvän Tampereen kaupunkikuvalle ("Such an ugly building": The importance of Itsenäisyydenkatu 7-9 for the cityscape of Tampere)

Kandidaatintyö

Tampereen yliopisto

Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma

Huhtikuu 2020

Tiivistyvissä kaupungeissa tapahtuvan purkavan täydennysrakentamisen myötä voidaan menettää merkittäviä arvorakennuksia, erityisesti vielä suojelemattomasta modernista rakennuskannastamme. Tämän kandidaatintyön aiheena on Tampereen Tammelassa osoitteessa Itsenäisyydenkatu 7-9 sijaitseva rakennus ja siihen kohdistuva kaavamuutoshanke, joka mahdollistaisi paikalla purkavan täydennysrakentamisen. Olemassa oleva rakennus on valmistunut vuonna 1976 ja todettu kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti arvokkaaksi rakennukseksi, mutta kaavamuutos mahdollistaisi rakennuksen korvaamisen tornitalolla.

Työssä tutkitaan Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennusta ja sen kaavamuutoshanketta aiheeseen liittyvän kaava-aineiston, erilaisten selvitysten sekä aiheeseen liittyvien artikkelien ja siitä internetissä käydyt keskustelun avulla. Lisäksi rakennusta tutkittiin vertaamalla sitä ympäröivään rakennuskantaan. Työ jakautuu neljään osioon. Johdannon jälkeen työssä esitellään kohde ja tutkittu aineisto. Työssä esitellään kohteen ympäristön ja tontin historia ennen tontin olemassa olevaa rakennusta. Tämän jälkeen käsitellään olemassa olevaa rakennusta ja sen ympäristöä nykytilassaan, minkä jälkeen esitellään rakennuksen ja ympäristön tulevaisuuden oletettavat kehityskulut. Tämän jälkeen käsittely-osiossa analysoidaan edellisen osion aineistoa ja tuloksia sekä verrataan niitä aiheeseen liittyviin artikkeleihin. Lisäksi analysoidaan rakennuksen esteettisiä ja arkkitehtonisia arvoja, tontin omistajan tarkoitusperiä ja tavoitteita sekä rakennuksen ja täydennysrakentamishankkeen vaikutusta alueen kaupunki- ja katukuvalle. Viimeisessä, johtopäätös-osiossa, kootaan yhteen tutkimuksessa saadut tulokset ja verrataan niitä tutkimuskysymykseen.

Tutkimus osoittaa, että Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennuksella on merkittäviä arkkitehtonisia ja kulttuurihistoriallisia arvoja ja olemassa olevan rakennuksen merkitys Tampereen kaupunkikuvalle on suuri. Rakennuksen arkkitehtuuri on aikalaisistaan ja ympäristöstään erottuvaa ja se edustaa jo hiipunutta pankkirakennusten tyologista perinnettä. Tutkimuksessa esiteltyjen tulosten perusteella rakennuksen purku ei ole perusteltu tai kestävä ratkaisu kaupunkikuvallisten, arkkitehtonisten tai kulttuurihistoriallisten arvojen puolesta.

Avainsanat: Itsenäisyydenkatu, Tampere, Tammela, täydennysrakentaminen, korkea rakentaminen, purkaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1.JOHDANTO.....	1
2.ITSENÄISYYDENKATU 7-9.....	4
2.1 Historia.....	4
2.2 Nykytila	7
2.2.1 Rakennus.....	7
2.2.2 Ympäristö.....	14
2.3 Tulevaisuus.....	15
2.3.1 Rakennus.....	15
2.3.2 Ympäristö.....	17
2.3.3 Kaavahankkeesta käyty keskustelu.....	23
3.KÄSITTELY	24
3.1 Arkkitehtoniset ja esteettiset arvot.....	24
3.2 Tilaajan tavoitteet ja periaatteet.....	25
3.3 Kaupunkikuvan monimuotoisuus ja ajallisuuden sieto.....	26
4.JOHTOPÄÄTÖS.....	29
LÄHTEET	30
LIITE 1: TALOFORUM.FI	33

1. JOHDANTO

”Rakennus on mielestäni yksi Tampereen rumimmista ja vielä käsittämättömämpää on, että sen rakennuspiirustukset ovat aikoinaan läpäisseet viranomaisten tunnetusti harvan seulan, niin helvetin ruma rakennus on kyseessä kaupungin paraatipaikalla.” Näin Itsenäisyydenkatu 7–9:n rakennusta kuvataan Helvetin ruma Tampere -blogissa (2016). Itse en ole koskaan pitänyt kyseistä rakennusta rumana, se on mielestäni ollut veikeän erilainen aikalaisiinsa ja ympäristöönsä verrattuna ja muistan ihmetelleeni sen pyöreitä ikkunoita jo lapsena Tampereella vieraillessani. Olen kuitenkin huomannut rakennuksen herättävän oheisen lainauksen kaltaisia tunteita ja kyseinen rakennus esiintyy usein keskusteluissa lähinnä kandidaattina kaupungin rumimmaksi rakennukseksi.

Arkkitehtipintojeni edetessä ja arkkitehtonisen silmäni hieman harjaannuttua olen alkanut pitää rakennusta entistä enemmän arvossaan, varsinkin kontekstinsa huomioon ottaen. Rakennus on kontaktissa katutilaan ja sen kivijalka on liiketiloja täynnä, toisin kuin suuri osa modernista Tammelasta. Elementtirakenteisenakin sen arkkitehtoninen ilmaisu on ilottelevaa ja persoonallista ja esimerkiksi rakennuksen aukotus on harvinaisen monimuotoista. Mielestäni rakennus on ollut kiehtova kontrasti ympäristönsä vanhemmalle, mutta myös modernimmalle rakennuskannalle.

Kerrotusta henkilökohtaisesta viehtymyksestä johtuen olin pettynyt huomattessani rakennuksen olevan purku-uhan alla omistajansa ajaman asemakaavamuutoshankkeen myötä. Jouduin pettymään myös huomattessani kaavamuutoshankkeen etenevän hyvin ilman julkista kriittistä keskustelua. Luulin kenties, että rakennuksen arkkitehtoniset arvot olisivat yleisemmän arvostuksen kohteena tai että sen keskeinen sijainti nostattaisi enemmän keskustelua, mutten huomannut hanketta kyseenalaistettavan juuri missään.

Omissa ajatuksissani hanke vertautui Tampereen ja Suomen rakennetun ympäristön aiempiin kehityskulkuihin, esimerkiksi 1970-luvun purkuaaltoon Verkatehtaineen ja Turun tauteineen. Nyt en kuitenkaan havainnut puolustustaistelua rakennuksen tai aikalaisensa säilyttämisen puolesta. Ennemminkin huomasin usein 1970-luvun rakennuskannan purkamiseen viitattavan vain positiivisena asiana, ruman poistuessa kauniin tieltä.

Kiinnostuinkin pohtimaan, pidetäänkö rakennusta yleisesti rumana, ja jos, niin miksi? Pohdin, miksi rakennusta ei puolusteta ja miksi purkuhankkeesta ei käydä laajamittai-

sempaa keskustelua. Pohdin myös rakennuksen rakentamisajankohtaan liittyviä arvoituksia ja ylipäättään kaupunkiympäristön ajallisen perspektiivin merkitystä sen arvostukseen. Niputetaanko rakennus elementtijulkisivuisena ja 1970-luvulla valmistuneena automaattisesti "rumien laatikoiden" joukkoon? Tullaanko sitä tai aikalaisiaankaan arvostamaan myöhemmin, ajallisen etäisyyden kasvaessa? Ja tuleeeko siihen edes mahdollisuutta, jos purkuvimma iskee nyt? Aloin siis pohtia *mikä on Itsenäisyydenkatu 7–9:n merkitys Tampereen kaupunkikuvalle*.

Työssä tutkitaan siis osoitteessa Itsenäisyydenkatu 7–9 sijaitsevan rakennuksen merkitystä Tampereen kaupunki- ja katukuvalle. Työ pyrkii selvittämään rakennuksen arvoa ja merkitystä Tampereen arkkitehtuurissa ja kaupunki- ja katukuvassa. Työssä pyritään käymään läpi, miksi rakennus puretaan ja onko se perusteltua vai olisiko sille vaihtoehtoja.

Kuten edellä kirjoitetusta voi päätellä, itse suhtaudun aiheeseen kriittisesti ja tutkin asiaa rakennussuojelijan näkökulmasta. Työstä ei kuitenkaan ole tarkoitus tehdä pelkästään pamflettia aiheen suhteen vaan pyrin käsittelemään aihetta mahdollisimman neutraalisti, pyrkien välttämään henkilökohtaisiin arvotuksiin ja subjektiivisiin näkemyksiin nojaamista tutkimusta tehdessä.

Työssä käsitellään rakennusta ja sen purkuhanketta lähinnä arkkitehtonisten, kaupunkikuvallisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti rakennuksen ulkoiseen arkkitehtuuriin ja käsitellään sitä osana rakennettua ympäristöään. Vaikkakin aiheeseen liittyy olennaisesti myös esimerkiksi asuntoarkkitehtuuriin, ympäristövaikutuksiin ja rakennetekniikkaan liittyviä näkökulmia, rajaan tämän työn aiheen selkeyden vuoksi vain aiemmin mainittuihin näkökulmiin.

Tutkimus tehdään kaava-aineistoa, erilaisia rakennetun ympäristön selvityksiä, muutamia aiheeseen liittyviä artikkeleita sekä aiheeseen liittyvää keskustelua tutkimalla. Lisäksi tutkin henkilökohtaisen havainnoinnin kautta rakennusta suhteessa Tammelan muuhun rakennettuun ympäristöön.

Työ alkaa kohteen esittelyllä. Rakennuksen sijainti ja konteksti esitellään, minkä jälkeen käsitellään kohteen historiaa. Pääpiirteittäin esitellään Tammelan ja tontin kehityskulku ja siihen liittyneet seikat. Historia-osion jälkeen tutkitaan tontin ja rakennuksen nykytila. Tämän jälkeen tutkitaan kohteeseen liittyviä tulevaisuuden hankkeita ja visiota sekä miten kohde liittyy niihin, minkä lisäksi käsitellään aiheesta internetissä käytyä keskustelua. Aineiston läpikäynnin jälkeen siirrytään käsittelyosioon, jossa aiemmissa vaiheissa saa-

dut tulokset tutkitaan tutkimuskysymykseen verraten sekä muutamaa olennaista artikkelia käyttäen. Lopuksi johtopäätös kokoaa tulokset yhteen vastaukseksi tutkimuskysymykseen.

2. ITSENÄISYYDENKATU 7-9

Itsenäisyydenkatu 7–9 sijaitsee varsin keskeisellä paikalla Tampereen Tammelan kaupunginosassa, Itsenäisyydenkadun ja Tammelan puistokadun risteyksessä, puolen kilometrin päässä Tampereen rautatieasemasta. Kohteen tontti rajautuu Itsenäisyydenkatuun, Tammelan puistokatuun ja Pinninkatuun. Myös Tullin kaupunginosa rajautuu Itsenäisyydenkatuun, ollen osa kohteen välitöntä ympäristöä. Kohteen ympäristössä sijaitsee useita Tampereen historiallisesti merkittäviä rakennuksia, kuten Attilan rakennus, Tullikamarin rakennus sekä rautatieasema.

2.1 Historia

Kohde sijaitsee Tammelan kaupunginosassa, jolla on varsinkin ennen toista maailmansotaa ollut työläiskaupunginosan luonne (Pirkanmaan liitto 2016 s. 18). Tammelan rakentumisessa on ollut pääpiirteittäin kolme vaihetta. Ensimmäinen niistä oli sen alkuperäisen, F. L. Caloniuksen laatiman vuoden 1887 asemakaavan mukaisesti rakentunut matala ja tiivis 1–2-kerroksisten puutalokortteleiden vaihe, joka on nykyisin nähtävissä ns. Annikin korttelissa. Toisessa vaiheessa 1910-luvulta lähtien samaa kaupunkirakenteellista periaatetta noudattaen, eli katulinjaan kiinni ja umpikortteleita luoden, alueelle rakentui myös korkeampia tiili- ja kivirakennuksia. Täistä esimerkiksi käyvät Tammelan Voiman tai Pikilinnan talot. Kolmas vaihe alkoi 1960-luvulla, jolloin alueen luonne muuttui melko kokonaisvaltaisesti. Antero Sirviön vuonna 1966 laatiman asemakaavan myötä suurin osa alueen puisista rakennuksista purettiin ja korvattiin 6–7-kerroksisilla betonielementtitaloilla, jotka sijoituivat tonteille vapaammin ja kauemmas katulinjoista (Wallin 2019).

Itsenäisyydenkatu 7–9:n hanke on kenties osa Tammelan ja Tampereen neljättä rakentumisen vaihetta, jonka myötä edellisen vaiheen rakennukset puretaan ja tilalle rakennetaan huomattavasti tehokkaammin suuremmalla kerrosalalla, tässä tapauksessa myös korkeampaa rakentamista. Vastaavia, suuremman kerrosalan mahdollistavia hankkeita on asemakaavaprosessin eri vaiheissa käynnissä useita. Neljanteen vaiheeseen kuuluvat rakennukset tuntuvat noudattavan Tammelan rakentumisen toisen vaiheen konventioita rajautuen kiinni katulinjaan umpikorttelimaista rakennetta muodostaen ja ollen alimilta kerroksiltaan katutilaan avautuvaa liiketilaa.

Ennen nykyistä tonttijakoa tontin sijaintipaikka oli osa mainitulle ensimmäiselle vaiheelle tyypillistä 1–2-kerroksisten puisten kauppa- ja asuinrakennusten neliönmuotoista umpikorttelia (kuva 1). Yksi kortteli jakautui neljään tonttiin, mistä juontunee nykyrakennuksen kaksi osoitetta. Kortteli koostui matalista, katulinjaan rajautuvista rakennuksista ja suljettusta sisäpihasta, jonne sijoittui apurakennuksia, esimerkiksi saunoja.

Kuva 1. Ilmakuva Tammelasta vuodelta 1946, Itsenäisyydenkatu 7–9:n likimääräinen sijainti punaisella rajauksella (Tampereen kaupungin karttapalvelu).

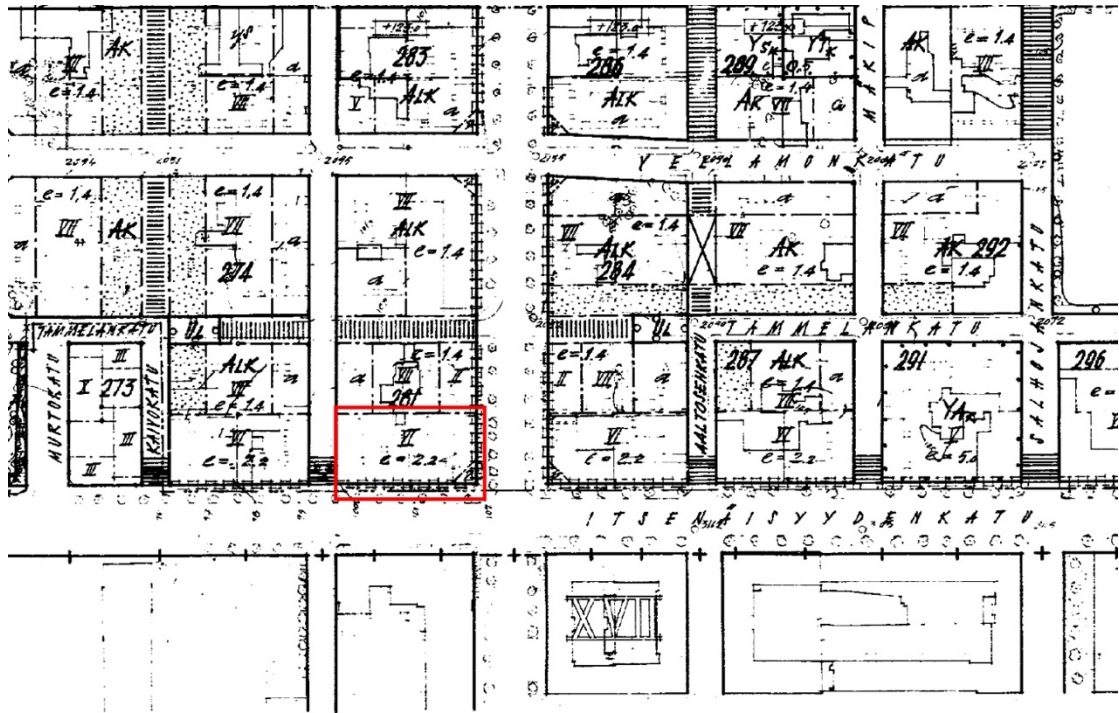
Vuoden 1966 Antero Sirviön laatiman asemakaavan myötä Tammelan kaupunkikuvallinen ja typologinen ilme muuttui olennaisesti. Aiempi kuvan 1 mukainen matala ja tiivis korttelirakenne muuttui modernismin ideaa toteuttavaksi avoimemmaksi ja korkeammaksi. Rakennukset eivät enää muodostaneet umpikortteleita vaan sijoituivat tonteille väljemmin ja keskemäs tontteja ja kortteleita. Rakentamiselle oli tyypillistä elementtirakentaminen, pohjakerroksen autotallit ja sisäänvedetyt kattokerrokset (Tampereen kaupunki 2018b s. 7). Uuden kaavan mukaisen tehokkaamman rakentamisen kontrasti voidaan havaita kuvassa 2, jossa on vierekkäin uuden kaavan mahdollistama korkea rakennus keskellä tonttia sekä vanhan kaupunkirakenteen mukaisia yksikerroksisia puisia rakennuksia kadun varressa.

Kuva 2. Valokuva Tammelan saneerauksesta vuodelta 1969. As. Oy Metammelat. Etualalla Kaivokatu. (Wallin 2019).

Vuoden 1966 kaavan myötä tonttien rakentamistehokkuutta nostettiin voimakkaasti. Itsenäisyydenkatu 7–9:n tehokkuusluvuksi tuli 1966 asemakaavan myötä $e=2,2$, kun se aiemmin alueella oli keskimäärin $e=0,5$ (Tampereen kaupunki 1964). Kaavan myötä myös kohteen ympäristö muuttui, kun sen läheisyydessä tontteja yhdisteltiin ns. suurkortteleiksi ja väyliä, kuten kohteen korttelia rajaavaa Tammelankatua, muutettiin kevyen liikenteen reiteiksi (kuva 3).

Kaupunginosan pääväylien, Itsenäisyydenkadun ja Tammelan puistokadun varsilla rakennukset kuitenkin sijoituivat uudenkin kaavan mukaan katulinjoihin kiinni. Pääväylien varressa alimmat kerrokset olivat myös kadulle avautuvia liiketiloja, joskin usein yksikerroksisissa liikesiivissä sijaiten. Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennuskin toteuttaa näitä periaatteita Tammelan puistokadun varteen sijoittuvine liikesiipineen.

Kuva 3. Ote vuonna 1966 voimaan tulleesta asemakaavasta. Itsenäisyydenkatu 7-9:n likimääräinen sijainti punaisella rajauksella. Kuvasta voi huomata Kaavan myötä tapahtuneen Tammelankadun muuttumisen kevyen liikenteen väyläksi sekä useilla tonteilla rakennusten sijoittumisen tontin sisäosiin. (Tampereen kaupunki 1964).

2.2 Nykytila

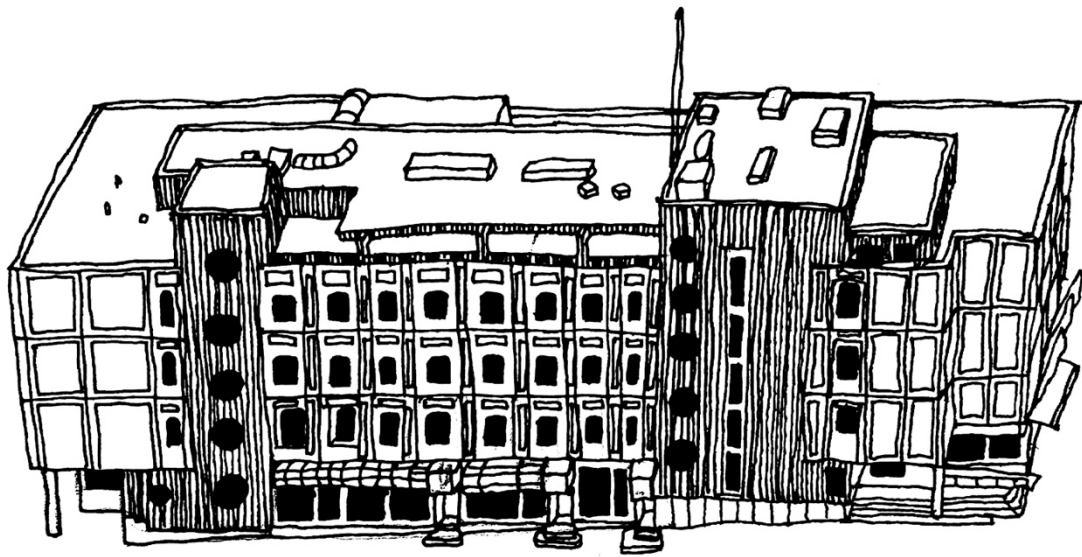
Tällä hetkellä tontilla on voimassa vuonna 1966 vahvistettu asemakaava ja tontilla sijaitsee sen mukainen asuin- ja liikerakennus (Tampereen kaupunki 2018a). Tontin omistaa Tampereen opiskelija-asuntosäätiön omistama Kiinteistö Oy Toastalot. Tontin edessä kulkee vilkasliikenteinen Itsenäisyydenkatu, jolle on jo valmistunut suunnitelmien mukaan vuonna 2021 käyttöön otettava raitiotie.

2.2.1 Rakennus

Tontilla sijaitsevan rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Kosti Kuronen nimeään kantavassa toimistossa, ja se valmistui Suomen työväen säästöpankki STS:n ja työvoimatoimiston ja -piirin tiloiksi. Sittemmin rakennuksessa on sijainnut Tampereen opiskelija-asuntosäätiö Toasin opiskelija-asuntoja, jotka siihen saneerattiin vuonna 1997 (Arkkitehtitoimisto Neva oy 2013). Rakennuksen katutasossa on myös liiketiloja, joissa toimii esimerkiksi pikaruokala sekä seksuaalivähemmistöille suunnattu yökerho. Sisäänvedettyyn

kattokerrokseen sijoittuvat suositut, kyseenalaistakin huomiota villin käyttönsä vuoksi heittäneet yhteistilat sekä kattoterassi (Siltamäki 2016).

Rakennus koostuu Itsenäisyydenkadun varteen ja sen suuntaisesti sijoittuvasta viisikerroksisesta lamellimaisesta osasta sekä Tammelan Puistokadun varteen sijoittuvasta yksikerroksisesta liikesiivestä. Korkeampi osa jakautuu kolmeen massaan: katutasoon, kolmeen asuinkerrokseen ja ylimpään kerrokseen. Rakennuksen vaakasuuntaisesta massasta erottuvat siitä työntyvät porrashuoneaiheet. Ne ovat muusta vaalean harmaasta rakennuksesta korosteiset myös tummalla alumiinijulkisivullaan sekä pyöreällä aukotuksellaan (kuva 4).

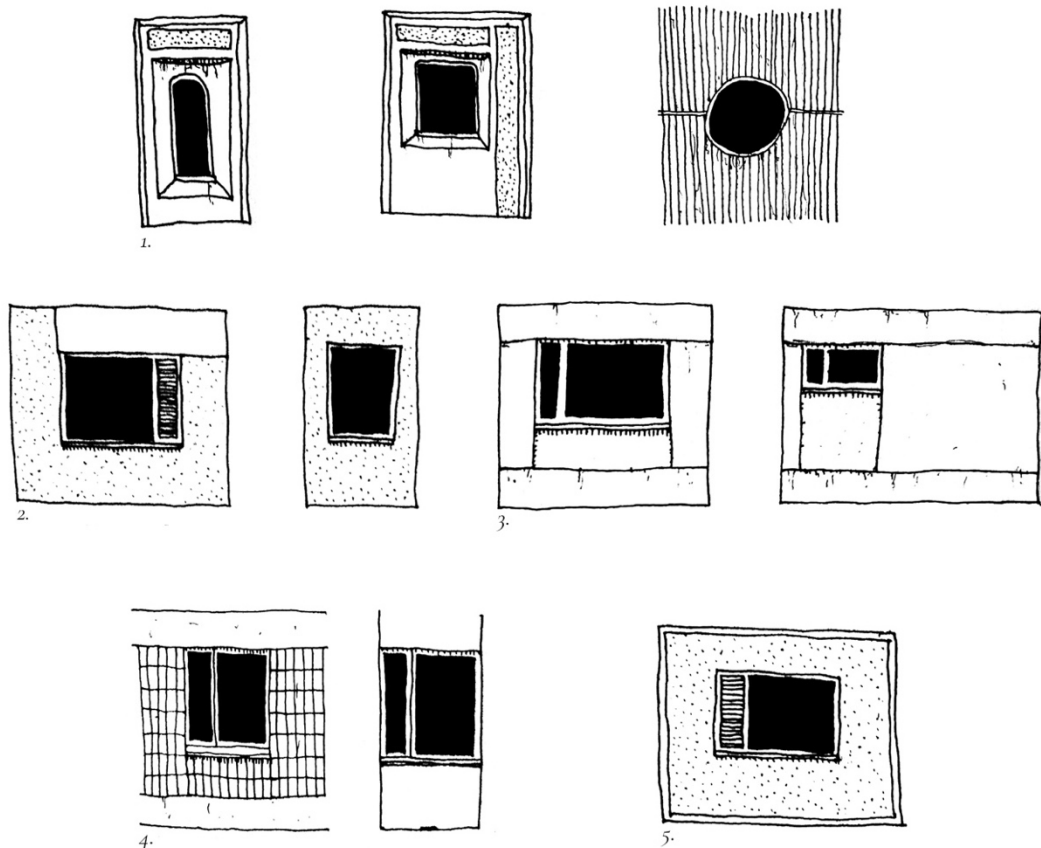
Kuva 4. Itsenäisyydenkatu 7-9, viistokuva etelän suunnasta.

Arkkitehtitoimisto Nevan vuonna 2013 laatimassa rakennushistoriaselvityksessä (s. 9) todetaan rakennuksen olevan ”aikansa elementtirakentamisen positiivinen esimerkki, joka edustaa poikkeuksellisen yksilöllistä arkkitehtuuria elementtitekniikasta huolimatta.” Selvityksessä rakennusta kuvataan arkkitehtuuriltaan erikoiseksi, omalaatuiseksi sekä poikkeukselliseksi ja sen ulkoarkkitehtuurin todetaan myös pääosin säilyneen alkuperäisessä asussaan. Selvityksessä todetaan kuitenkin, ettei rakennuksella ole merkittävää kulttuurihistoriallista arvoa. Lisäksi todetaan, että rakennuksen merkitys paikallaan on varsin pieni ja että ”paikalla voisi ennemminkin nähdä Attilan rakennuksen kanssa paremmin keskustelemaan ja paikan rohkeammin haltuun ottavan uudisrakennuksen” (s. 16). Arkkitehtitoimisto Neva on paikalle kaavamuutoksen mahdollistaman rakennuksen suunnittelija.

On kuitenkin tiedostettava, että Attilan rakennus on osa Itsenäisyydenkadun toiselta puolelta alkavaa Tullin kaupunginosaa, kun taas kohderakennus on selkeästi osa kaupunkirakenteellisesti ja typologisesti erilaista Tammelan kaupunginosaa. Tullin alueen massiiviseen maamerkkiin vetoaminen ei siis välttämättä ole tarkoituksenmukaista.

Pirkanmaan maakuntamuseo taas on todennut asemakaavamuutosta varten antamassaan lausunnossa rakennuksella olevan ”erityistä kulttuurihistoriallista arvoa aikansa omaleimaisen elementtiarkkitehtuurin edustajana” (Tampereen kaupunki 2018b). Museo toteaa kommentissaan myös, että paras lähtökohta olisi rakennuksen säilyttäminen. Lausunnossaan museo pitää erittäin valitettavana, että alueelle suunnitellaan kaavaratkaisua, joka johtaisi kyseisen rakennuksen purkamiseen (Lähdesmäki & Mäkelä 2018). Viimeinen lause löytyy vain museon varsinaisesta lausunnosta, itse asemakaavamuutoksen selostukseen lausetta ei ole kirjattu. Selostuksessa mainitaan museon kannattontin kehityksen parhaasta lähtökohdasta sekä siitä, etteivät kulttuurihistorialliset arvot ole niin merkittäviä, että hanke olisi mahdoton. Museon lausunnossa viitataan myös Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012 -selvitykseen, jonka mukaan rakennus on osa Hämeenkadun, Kauppakadun ja Itsenäisyydenkadun arvokasta kokonaisuutta ja kuuluu kokonaisuuden tärkeisiin kohteisiin (Tampereen kaupunki 2012b).

Rakennuksen omaleimaisuuden voi tietenkin myös todeta itse, esimerkiksi vertaamalla sitä Tammelaan samana ajanjaksona valmistuneisiin rakennuksiin. Muun muassa aukokseltaan ja julkisivuelementeiltaan rakennus eroaa aikalaisistaan (kuva 5.). Kohteen ikkuna-aukoissa on kaikissa pyöristetyt kulmat ja varsinkin kapeamman elementin ikkuna erottuu pyöreällä, postmoderniin vivahtavalla muodollaan lähes kaikesta Tampereen rakennuskannasta.

Kuva 5. Tammelan 1970-luvulla valmistuneiden rakennusten aukotuksia. 1. Itsenäisyydenkatu 7–9, 1976. 2. Tammelan puistokatu 34, 1974. 3. Mäkipäänkatu 26, 1972. 4. Kullervonkatu 5, 1969. 5. Kyllikinkatu 9, 1978.

Myös itse julkisivuelementti on profiililtaan ja pintojen muodoiltaan aikalaisistaan poikkeava. Ikkuna-aukot ovat elementin pinnasta sisennettyjä ja aukoilla on kaltevan pinnan luoma voimakas kehysaihe. Myös elementin pintakäsittelyn pesubetoniset osat on sommiteltu kentittäin, kun useimmissa verrokeissa pinta-aiheet ovat staattisempia ja hillitympiä, ellei koko elementti ole vain yhtä pintaa. Itsenäisyydenkatu 7–9:n elementit ja aukotukset ovat muodoltaan vertikaaleja, kun taas useimmat vastaavista aikalaisistaan ovat leveämpiä sekä elementin muodolta että aukotukseltaan. Tähän vaikuttanee kohteen alkuperäinen käyttötarkoitus toimistorakennuksena, jolloin ikkunajako ei ole noudattanut asuintiloille tyypillistä rytmitystä tai muodonantoa. Jokaisen asuinkerroksen elementtien sommittelu on erilainen, mikä luo julkisivulle rytmisiä. Sisäpihan puolella rakennuksen julkisivu on monotonisempi eivätkä esimerkiksi porrashuoneaiheet ulotu sinne.

Rakennuksen ulkoasun huomattavimpana elementtinä voidaan pitää sen porrashuone-tornien massiivisuutta ja erottuvuutta. Porrashuoneiden julkisivu on verhottu tummalla

kapealla alumiinilevyllä, mitä löytyy myös katutasosta ja kattokerroksesta. Porrashuone-tornit erottuvat katukuvassa myös aukotuksellaan. Johdannossakin mainitut suuret pyöreät ikkunat jäsentävät julkisivua ja erottuvat katukuvassa huomattavasti. Ylipäätään Tampereen arkkitehtuurissa pyöreät ikkunat ovat varsin voimakas ja harvoin käytetty elementti, jota ei Tampereen katukuvassa useinkaan näy.

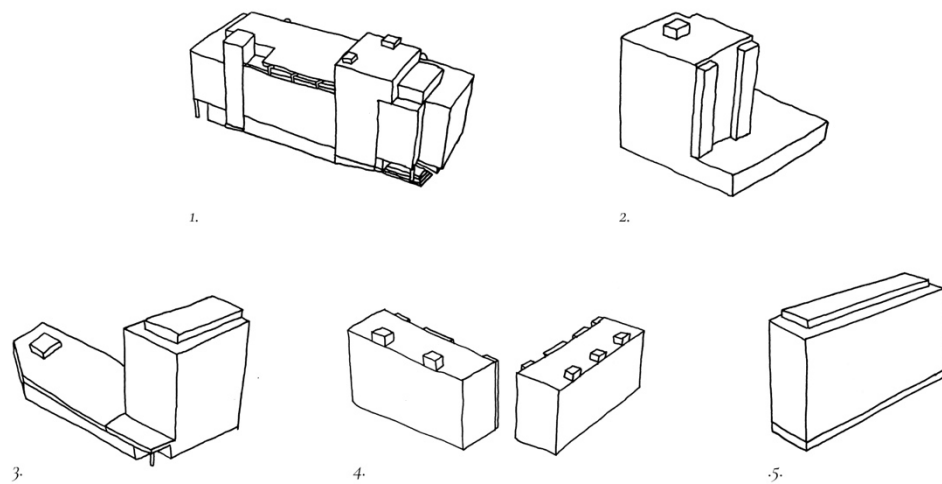
Halutessaan rakennuksen aukotuksessa voi havaita viitteitä esimerkiksi arkkitehti Kisho Kurokawan Tokioon suunnittelema, vuonna 1972 valmistuneesta Nakagin-kapselitornista (kuva 6).

Kuva 6. Nakagin-kapselitorni Tokiossa. (commons wikimedia)

Kapselitorni edustaa Japanissa 1960-luvulla muodostunutta metabolistista tyyli-suuntaa, jossa korostettiin rakennusten muodon orgaanisuutta ja järjestelmällisyyttä. Tyyli-suunta oli kytköksissä laajemmin vaikuttaneeseen strukturalismiin, jossa taas korostettiin rakennuksen rakenteita ja tekniikkaa ja johdettiin rakennuksen muotoa niistä (Standertskjöld 2011 s.18). Toisaalta rakennuksen klassista kaariaihetta toistavien ikkunoiden voi nähdä edustavan myös valmistumisajankohtanaan ajankohtaista moninaisilla muodoilla ja klas-sisillakin aiheilla ilottelevaa postmodernismia. Itseinäisyydenkatu 7-9 ei kuitenkaan edusta puhtaasti mitään tiettyä tyyli-suuntaa vaan on sekoitus monia elementtejä ja vai-kutteita. Ylipäätään rakennuksessa on nähtävissä ajankohdalleen Suomessa varsin epä-tyypillistä leikkisyyttä ja omaleimaisuutta, kuten rakennushistoriallisessa selvityksessä todetaankin.

Myös rakennuksen massoittelussa voi havaita pieniä viitteitä metabolistiseen tai post-modernistiseen muodonantoon, toki kontekstilähtöisesti. Metabolismille ominainen rakenne on luontoa jäljittelevä järjestelmä, jossa pilarimaiset porrashissitornit yhdistävät vaakatasossa olevia tilasarjoja (Katainen 2012). Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennuksessa aiheesta voi nähdä muunnelman, joskaan ei yhtä räväkkää kuin japanilaisissa aikalaisissaan. Huomattavan suuret porrastorniaiheet kuitenkin jakavat järjestelmällisesti jaoteltua vaakasuuntaista massaa pienempiin osiin Tammelassakin. Lisäksi kiinnostavia aiheita ovat massan ulkopuolelle sijoitetut suuret putkistot sekä pilariaiheet. Ylipäätään on selkeää, että myös massoittelullaan rakennus erottuu hyvin sekä Itsenäisyydenkadun että Tammelan miljöössä ja kontekstissa. Kun massoittelua jälleen vertaa muihin Tammelaan 1970-luvulla valmistuneisiin kerrostaloihin, voi todeta kohteen erottuvuuden (kuva 7).

Kuva 7. Tammelan 1970-luvulla valmistuneiden rakennusten massoitteluja. 1. Itsenäisyydenkatu 7–9, 1976. 2. Vellamonkatu 12, 1974. 3. Tammelan puistokatu 26, 1970. 4. Annikinkuja 1 & Salhojankatu 16, 1973. 5. Kullervonkatu 1-3, 1970.

Kuvaan on kerätty valikoima 1970-luvulla Tammelaan valmistuneita rakennuksia, jotka sijaitsevat Itsenäisyydenkatu 7–9:n tavoin katujen risteyksissä. Massoiltaan verrokkirakennukset ovat yhtenäisiä ja kuutiomaisia, parveketorneja ja sisäänvedettyjä kattokerroksia lukuun ottamatta. Rakennukset ovat kantikkaita eikä niiden massaa ole juurikaan jaoteltu tai jäsennelty. Esimerkkirakennuksista vain numero 3 sijoittuu Itsenäisyydenkatu 7–9:n tavoin risteuksen katulinjaan kiinni. Senkin korkeampi osa tosin on vain toisen kadun varrella ja vain matala liikeosa seuraa vilkkaamman Tammelan puistokadun vartta.

Itsenäisyydenkatu 7–9 eroaa aikalaisistaan massansa jäsentelyllä ja polveilulla. Korosteiset porrastorniaiheet jakavat horisontaalisen asuinkerrosmassan kolmeen osaan. Asuinkerrosten alle sijoittuvat katutason liiketilat erottuvat selkeästi omana aiheenaan.

Kadunkulmaan sijoittuva rakennuksen kulma on porrastettu ja katutason sisäänkäynti on sisäänvedetty rakennuksen kummassakin päässä. Myös rakennuksen ylin kerros on sisäänvedetty ja siihen liittyy niin näkyviä taloteknisiä putkia kuin Itsenäisyydenkadun puolelle näkyvät kulmikkaat pilariaiheet. Rakennuksen kummankin päädyn katutasossa sijaitsevat myös yksittäiset pylvää sisäänkäyntien yhteydessä. Yksikerroksinen liikesiipi sijoittuu Tammelan puistokadun varteen.

Esimerkkikohteisiin verrattaessa voidaan havaita, että Itsenäisyydenkatu 7–9:ssä on paljon aikalaisiinsa nähden erikoisiakin yksityiskohtia ja ratkaisuja. Rakennuksen massaa on jaoteltu ja murrettu ja sen katu- ja kattokerroksiin on kiinnitetty erityistä huomiota, mikä ei verrokkirakennuksissa tai alueella ylipäätään ole yleistä. Itsenäisyydenkatu 7–9:n rakennuksessa on kyllä kontekstille tyypillisesti myös matala liikesiipi, mutta varsinainen rakennusmassa toteuttaa silti enemmän perinteisemmän 1960-luvulle saakka Tammelassakin rakentuneen korttelikaupungin konventioita korosteisine katutasoineen ja liiketiloineen.

Toki on todettava, että Tammelan useimmat aikalaisrakennukset ovat jo alkujaan asuinrakennuksia, kun taas Itsenäisyydenkatu 7–9:n rakennus on alkujaan toimisto- ja liikeraennus. Rakennus on valmistunut Työväen säästöpankin konttorirakennukseksi, josta ei pääkonttoriksi. Täten se jatkaa tyypologialtaan enemmän Tampereen keskustasta löytyvien ns. pankkipalatsien jatkumoa pankin arvovaltaa korostavana rakennuksena. Pankkirakennukset tai -palatsit ovat toisaalta yleisölle avoimia, mutta toisaalta rahaa käsittelevinä laitoksina erittäin yksityisen toiminnan puitteita (Ark-byroo 2019). Pankkirakennukset myös kuvastavat edustamiensa instanssien vakautta ja vaurautta. Täten ne ovat usein yksityiskohdiltaan runsaampia ja materiaaleiltaan arvokkaampia kuin useimmat aikalaisensa, näin myös Itsenäisyydenkatu 7-9. Tampereella vastaavia, aikakautensa pankkipalatsia ovat olleet esimerkiksi Kansallispankintalo (Hämeenkatu 22) ja Yhdyspankintalo ((Hämeenkatu 24) Leskinen 1998 s.52-55). Nekin sijaitsevat Tampereen keskeisimmän väylän, Pirkan-, Hämeen- ja Itsenäisyydenkatujen muodostaman jatkumon varrella. On myös sopivaa, että Itsenäisyydenkatu 7-9:n pankkipalatsi on ollut juuri työväen säästöpankin toimitalo, sen sijaitessa työväestön Tammelan kenties keskeisimmässä risteyksessä. On myös huomioitava, että kohderakennuksen valmistumisen jälkeen ei pankkipalatsia juurikaan ole valmistunut pankkialaan liittyneiden epävakaiden olosuhteiden johdosta. Tässäkin valossa on kiinnostavaa, miksi rakennushistoriallisessa selvityksessä rakennuksella ei nähdä suurta kulttuurihistoriallista arvoa.

2.2.2 Ympäristö

Itsenäisyydenkatu 7–9:n tontti on nykytilassaan muuttuvan alueen keskellä. Tontin läheisyyteen Itsenäisyydenkatu 3:n tontille on vuonna 2018 valmistunut 21-kerroksinen Luminary-tornitalo purkavan täydennysrakentamishankkeen myötä. Tornitalo korvasi tontin aiemmat rakennukset, 1961 valmistuneen Rastin insinööriopiskelijoiden talon sekä 1974 valmistuneen hotelli Victorian (Haavisto 2010). Kohteen välittömässä ympäristössä on siis jo toteutettu varsin yhteneväinen hanke purettavien rakennusten iän sekä uudisrakennusten korkeamman luonteen osalta. Myös puretulla Rastin talolla todettiin rakennushistoriallisessa selvityksessä olevan suurta arkkitehtonista ja kulttuurihistoriallista arvoa (Haavisto 2010).

Lisäksi Tammelassa on purkavan täydennysrakentamisen sallivia asemakaavahankkeita vireillä osoitteissa Kullervonkatu 17, Tammelan puistokatu 21 sekä Kullervonkatu 19. Myös Itsenäisyydenkadun toisella puolella Tullin alueella on vireillä Tullikamarin aukion purkava täydennysrakentamishanke, jossa nykyinen viisikerroksinen opiskelija-asuntola puretaan ja paikalle rakennetaan 5–16-kerroksinen uudisrakennus (Tampereen kaupunki 2018c). Tullin alue on kuitenkin tylogialtaan ja kaupunkirakenteeltaan Tammelasta varsin eriävä kohde (Arkkitehdit MY 2018), joten se ei ainakaan tähän mennessä ole toiminut täysin relevanttina verrokkina Tammelan kehitykselle. Nyttemmin tosin kummankin kaupunginosan rakentuessa ylöspäin, niiden luonteet näyttävät sekoittuvan.

Kohteen läheisyydessä on käynnissä myös Tampereen Asemakeskuksen suunnittelu-prosessi, johon liittyy myös korkeaa rakentamista. Hankkeesta on valmistunut yleissuunnitelma, jonka mukaan Rautatieaseman läheisyyteen rakentuu 7 tornia, joista korkeimmat olisivat yli 100-metrisiä (Tampereen kaupunki 2019a). Itsenäisyydenkatu 7–9 sijaitsee siis jo nyt korkean rakentamisen välittömässä läheisyydessä ja yhä korkeampaa on tulossa.

2.3 Tulevaisuus

Kirjoitushetkellä Itsenäisyydenkatu 7-9:n kaavamuutoshanke on vireillä ja kaavan ehdotusvaiheen dokumentit olivat asetettuna nähtäville 10.12.2019-20.1.2020 (Tampereen kaupunki 2019b).

2.3.1 Rakennus

Itsenäisyydenkatu 7–9:n kaavamuutoshanke käynnistyi vuonna 2014 (Tampereen kaupunki 2018a). Kaavamuutosta hakee tontin ja rakennuksen omistava Kiinteistö Oy Toas-talot, jonka omistaa Tampereen opiskelija-asuntosäätiö Toas. Kaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa tontin nykyisen rakennuksen purkaminen ja sen korvaaminen 8- ja 14-kerroksisilla rakennuksilla.

Tontin uudeksi tehokkuusluvaksi tulee $e=5,46$ ja kokonaiskerrosalaksi 9830 k-m^2 , jolloin tontin rakennusoikeus kasvaa nykyisestä 5870 k-m^2 :llä. Kasvanut rakennusoikeus ja toisaalta pienemmät asunnot mahdollistavat uudisrakennukseen rakennettavaksi 262 asuntoa (Neva Arkkitehdit & Toas 2019). Tontin nykyisessä rakennuksessa on 52 asuntoa (Toas.fi). Uuteen tehokkaampaan tontinkäyttöön kuuluu myös, että Toas aikoo rakentaa kohteen ilman asukkaiden autopaikkoja, kun nykytilassa tontilla on 32 autopaikkaa kellarin hallissa ja kannen päällä pihalla.

Voidaan siis todeta, että rakentaminen tulee olemaan reilusti suurempaa ja tehokkaampaa. Nykyisen rakennuksen purkaminen mahdollistaa erittäin suuren vuokralaisten määrän erittäin keskeisellä paikalla. Voisi kuvitella, että näin keskeisellä paikalla opiskelija-asunnot myös täyttyvät, vaikkei rakennuksen arkkitehtuuriin panostettaisi pankkipalatsiin verrattavissa määrin.

Olemassa oleva rakennus on todetusti hyvässä, vähintään kelvollisessa kunnossa (Arkkitehtitoimisto Neva oy 2013), joten huonolla kunnolla purkavaa rakentamista ei ainaakaan voi perustella. Ja vaikka peruste onkin suurempi rahallinen tuotto, on päätöksen takana väistämättä myös arvotuksia. On aina arvovalinta, kun päädytään purkamaan olemassa oleva rakennus ja kun päädytään nimenomaan purkuun eikä rakennusta säilyttävään ratkaisuun. Helpoin ja kenties yleisesti hyväksyttävien peruste purun takana olisi rakennuksen huono kunto, mikä soveltuu huolestuttavan kevyestikin purkuhankkeen perusteeksi, kuten Otavalankatu 8:n tapauksessa, jossa 1920-luvulla valmistunut rakennus purettiin homeongelman vuoksi vuonna 2018 (Harju 2018). Itsenäisyydenkatu 7-9:n kohdalla perusteena ei ole sitäkään ongelmaa.

Asemakaavan muutoksen selostuksessa mainitaan muutoksen laadinnan yhteydessä tutkitun myös ”0-vaihtoehtoa”, jossa tontti olisi jätetty nykytilalle. Tämän mainittiin olevan tontin omistajan ja kaupungin tavoitteiden vastaista (Tampereen kaupunki 2018b). Kaupungin tavoitteeksi kaavaselostuksessa mainitaan keskusta-asumisen lisääminen, tontin omistajan tavoitteeksi täydennysrakentaminen.

Tontille suunniteltava uusi rakennus koostuu kahdesta tasakattoisesta valkoisesta, kuutiomaisesta massasta, joita yhdistää kolmikerroksinen mustakehyksinen osa. Valkoisista massoista korkeampi, 14-kerroksinen sijoittuu Tammelan Puistokatua vasten ja matalampi, 8-kerroksinen, Itsenäisyydenkadun varteen (Kuva 8).

Kaava 8565

TOAS **NEVA**
ARKKITEHDIT

Kuva 8. Havainnekuva kaavamuutoksen mahdollistamasta uudisrakennuksesta (Neva arkkitehdit & Toas 2019).

Uudisrakennuksen alimpien kerrosten asuntojen parvekkeet avautuvat kadulle, luoden julkisivulle selkeän teeman. Rakennuksen korkein osa sijoittuu katujen risteykseen, ja kuten kuvasta 13 voi havaita, jättää se kokonsa puolesta Attilan rakennuksen alisteiseksi. Uudisrakennukseen toteutetaan katto- ja kansipiharatkaisut. Massaltaan rakennus muistuttaa kuvassa 7 vertailtuja Tammelaan 1970-luvulla valmistuneita rakennuksia. Massat ovat melko kappale- ja kuutiomaisia, eikä niitä ole kattokerroksia lukuun ottamatta murrettu. Kiinnostavaa on, että Itsenäisyydenkadulle, ympäristön keskeisimmälle kadulle, avautuu uudisrakennuksen korkeimmasta osasta vain ns. toissijaisia, asunnon pieniä ja kapeita, tai porraskäytävän päätyikkunoita. Muistumaksi tontilla sijainneesta rakennuksesta on sisäpihan puoleiselle julkisivulle sijoitettu yksi pyöreä ikkuna.

2.3.2 Ympäristö

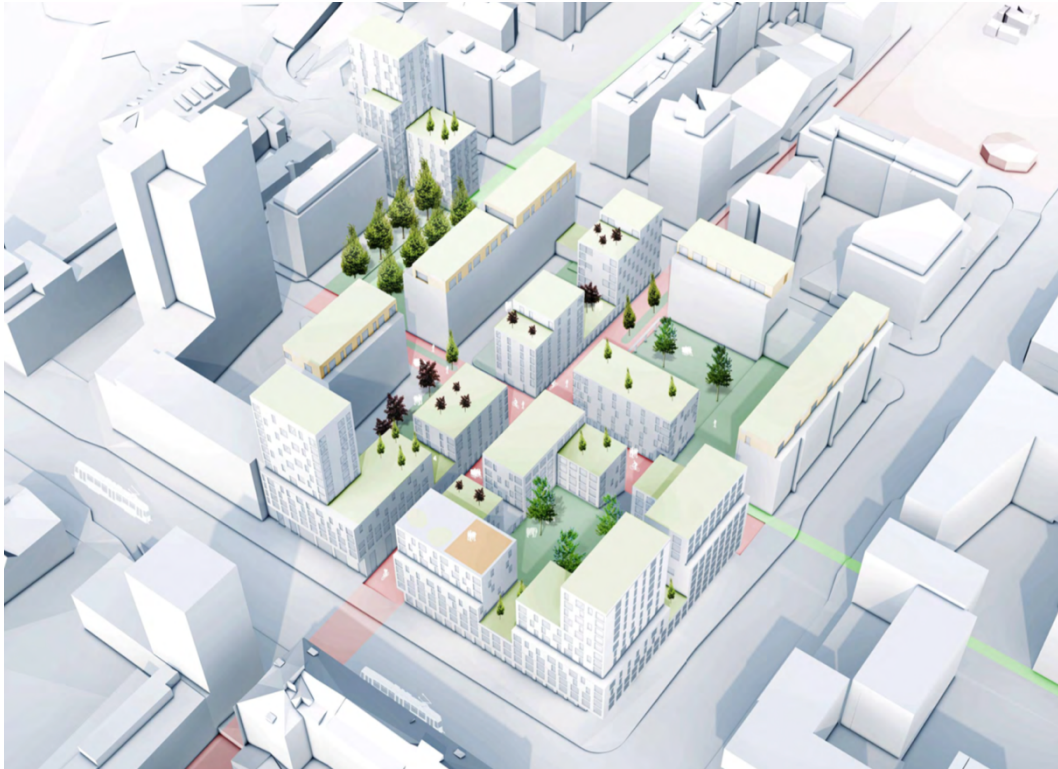
Tammelan täydennysrakentamisesta on laadittu yleissuunnitelma (2012a), jonka mainitaan myös kohteen asemakaavamuutoksen selostuksessa toimivan täydennysrakentamisen sekä erillishankkeiden jatkokehittämisen pohjana (Tampereen kaupunki 2018b). Suunnitelmassa on tutkittu varsin kattavasti Tammelan täydennysrakentamisen mahdollisuudet sekä laadittu niistä kartta- ja kolmiulotteinen esitys. Näissä esityksissä Itsenäisyydenkatu 7–9:n tontille ei ole esitetty täydennysrakentamista (Kuva 9). Suunnitelma herätti julki tullessaan paljon kritiikkiä varsinkin alueen asukkaissa. Laajamittaista täydennysrakentamista esitettiin suurelta osin yksityisten omistamille tonteille omistavia tahoja liiemmin konsultoimatta ennen suunnitelman laatimista (Wallin 2019). Kiinnostavaa on, että suunnitelmassa täydennysrakentamista on sijoitettu mielikuvituksellisesti ja melko tasaisesti kaikkialle Tammelan alueelle, mutta Itsenäisyydenkatu 7-9:n tontille ei näin ole tehty. Huomionarvoista on myös se, että vaikka suunnitelmassa ei ole otettu huomioon täydennysrakentamista hankaloittavia tonttien omistussuhteita, ei Itsenäisyydenkatu 7–9:ää siltikään ole nähty täydennysrakentamisen kohteena. Myöhemmin täydennysrakentamishanke onkin alkanut nimenomaan tontin omistajan aloitteesta. Tampereen kaupunki ei siis ainakaan 2012 nähnyt Itsenäisyydenkatu 7–9:ää potentiaalisena täydennysrakentamiskohteena.

Kuva 9. Ote Tammelan yleissuunnitelmasta. Itsenäisyydenkatu 7-9:n likimääräinen sijainti punaisella rajauksella. Suunnitelmassa esitetyt täydennysrakentamismahdollisuudet merkitty valkoisella massalla, olemassa olevat rakennukset tummalla. (Tampereen kaupunki 2012a).

Tammelan yleissuunnitelman myötä alueella laadittiin korttelikohtaisia täydennysrakentamissuunnitelmia, jollainen laadittiin myös Itsenäisyydenkatu 7-9:n sisältävästä korttelista (2017). Suunnitelman ovat laatineet Tampereen kaupunki ja Arkkitehtuuritoimisto B & M yhteistyössä taloyhtiöiden ja kiinteistöjen kanssa. Korttelisuunnitelmat toimivat pohjana korttelin täydennysrakentamisen ideoinnille ja ne ”eivät ole rakennussuunnitelmia eivätkä asemakaavoja” (Tampereen kaupunki 2017), joskin asemakaavamuutos toteuttaa korttelisuunnitelmaa lukujen osalta melko yhtenevästi. Korttelisuunnitelmaan kuuluvat erilaisten täydennysrakentamismahdollisuuksien vertailu, sekä valitusta suunnitelmasta laaditut laskelmat, havainnekuvat sekä viitteelliset kolmiulotteiset mallit korttelista.

Korttelisuunnitelmassa esitetään korttelista purettaviksi Itsenäisyydenkatu 7–9:n sekä kahden muun taloyhtiön rakennuksia. Näiden tilalle esitetään rakennettavaksi korkeampia uudisrakennuksia. Muutoin uudisrakentaminen sijoittuu tonttien nyt rakentamattomille osille sekä olemassa olevien rakennusten yhteyteen. Itsenäisyydenkatu 7–9:n tontti on suunnitelmassa Tammelan puistokatu 34:n tontin kanssa osa kahdesta tontista rakentuvaa umpikorttelimaista neliön muotoista ratkaisua (kuva 10). Itsenäisyydenkatu 7–9:n tontilla uudisrakentamista olisi 9600 kerrosneliometriä, kun tontilla on nyt 3690 kerrosneliometriä, joten asemakaavamuutos seuraa pitkälti korttelisuunnitelmaa. Tontin

Kuva 10. Kuvakaappaus korttelisuunnitelmasta, ilmakuva kaakosta. Itsenäisyydenkatu 7-9 kuvatun korttelin alakulmassa risteyksessä. (Tampereen kaupunki 2017)

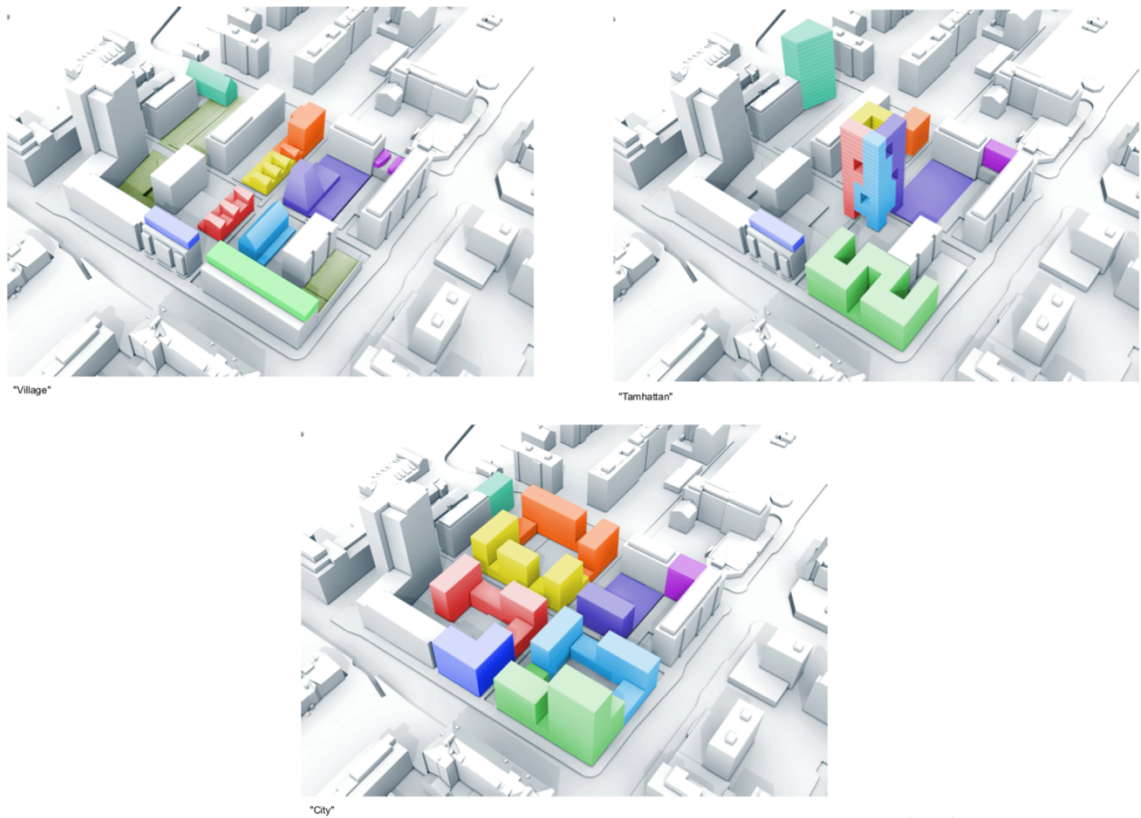
rakennukset olisivat Itsenäisyydenkadun varren matalammassa osassa 3–8-kerroksisia ja Itsenäisyydenkadun ja Tammelan puistokadun kulmassa sijaitsisi 13-kerroksinen torniosa. Myös purettavan Tammelan puistokatu 34:n uudisrakennukseen kohteen yhdistäisi matala liikesiipi, kuten nykytilassakin.

Suunnitelmassa on käsitelty myös olemassa olevien rakennusten purkamista. Aihetta avataan kaupunkikuvan tai arkkitehtuurin kannalta melko niukasti, mutta mainitaan korttelisuunnitelman ratkaisun olevan korttelikokonaisuuden kannalta ja pitkällä aikavälillä kaupunkikuvallisesti paras ratkaisu. Näin yleisluontoinen toteamus ei erittele Itsenäisyydenkatu 7–9:n tapausta tai esitä perusteita sen käsittelyssä tehdyille ratkaisuille, mutta kuitenkin voidaan kyseenalaistaa, mitä ”pitkällä aikavälillä kaupunkikuvallisesti paras ratkaisu” tarkoittaa. Onko kaupunkikuvallisesti paras ratkaisu, että katukuvasta, joka nyt muodostuu 1910-, 20-, 70-, 90-, 2000- ja 2010-luvuilla rakennetuista rakennuksista, poistetaan 1970-luvun rakennukset ja korvataan 2020-luvun vastaavalla? Onko Tammelalle tai korttelille paras ratkaisu, että sen nykyinen luonne 1960- ja 70-lukujen rakennusten alueena korvataan alle viidenkymmenen vuoden kuluttua niin, että katu- ja kaupunkikuva koostuu jälleen vain yhden aikakauden rakennuksista, mutta tällä kertaa 2020-luvun sel-

laisista? Korttelisuunnitelman mukaan Itsenäisyydenkadun pohjoispuoli välillä Rautatieasema-Tammelan puistokatu koostuisi suunnitelman mukaan rakentuneessa kaupungissa vain vuoden 2010 jälkeen valmistuneista rakennuksista.

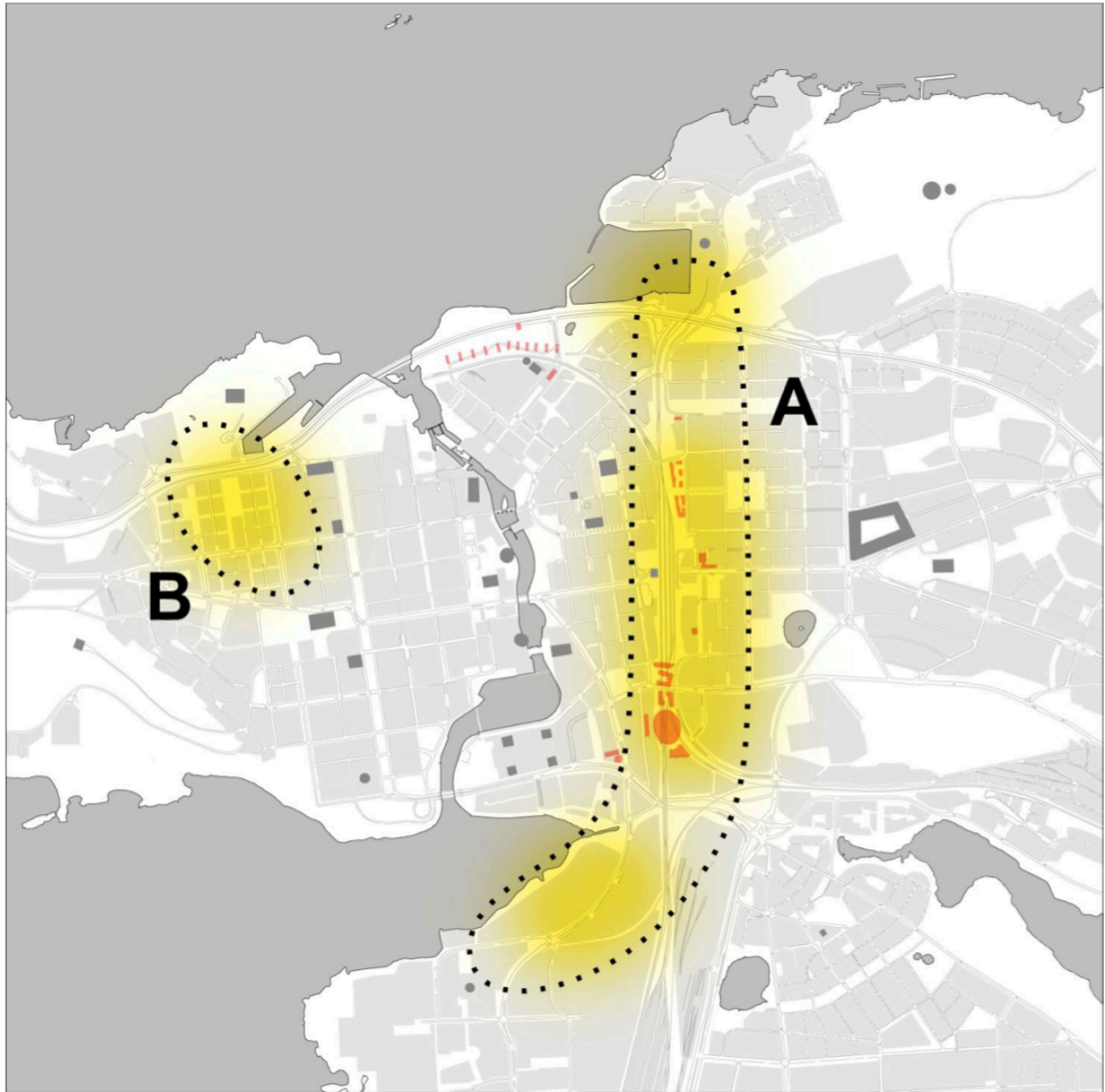
Suunnitelmassa mainitaan, että sen mukaan ”korttelirakenteesta muodostuu kaupunkimainen, nykyistä harmonisempi kokonaisuus.” Voidaan pohtia, tarkoittaako harmonisempi kokonaisuus juurikin yhden aikakauden rakennuksista koostuvaa rakennuskantaa, vai vain eheämpää korttelirakennetta. Varsinkin Itsenäisyydenkatu 7-9:n sisältävästä pienkorttelista muodostuu eittämättä eheämpi kokonaisuus massoitteeltaan ja kaupunkirakenteelliselta idealtaan. Kuitenkin on kyseenalaista, etteikö rakennetta voisi toteuttaa myös olemassa olevalla Itsenäisyydenkatu 7–9:n rakennuksella. Esitettävä uudisrakennus kuitenkin toteuttaa, torniaihetta lukuun ottamatta, samaa periaatetta kuin olemassa oleva rakennus. Pitkänomainen matala massa sijoittuu Itsenäisyydenkadun varteen ja rakennuksen yhdistää viereiseen matala liikesiipi. Lopullista korttelisuunnitelmaa onkin edeltänyt vaihe, jossa on tutkittu eri massoittelevaihtoehtoja, mukaan lukien olemassa olevan rakennuksen säilyttävää ja sitä korottavaa ”Villagea”. (kuva 11). Kuitenkin tästä säilyttävästä täydennysrakentamismallista luovuttiin, koska se ei saanut kannatusta kolmannessa korttelityöpajassa, joka järjestettiin korttelin taloyhtiöiden kesken.

Toki, mikäli korttelin uudistamisen tavoitteena on nimenomaan korkean rakentamisen mahdollistaminen, se ei Itsenäisyydenkatu 7–9:n tontilla liene mahdollista nykyinen rakennus säilyttäen.

Kuva 10. Kuvakaappaus Korttelisuunnitelman prosessiin kuuluneen Tammelan kaupunkisuunnittelukahvilan aineistosta 2.2.2017 (Arkkitehtuuritoimisto B & M 2017)

Korkean rakentamisen selvitys Tampereen keskusta-alueella on valmistunut vuonna 2012. Selvityksen on toteuttanut Arkkitehtistudio M&Y Moisala & Ylä-Anttila. Selvityksessä korkea rakentaminen päädytään määrittelemään yli 12-kerroksisiksi rakennuksiksi. Selvityksessä laaditaan periaatteet korkealle rakentamiselle Tampereella. Selvityksen mukaan Tampereen korkean rakentamisen pääakseli tai -alue olisi ratapiha ja sen ympäristö sekä siitä etelä-pohjoinen-suunnassa lähtevä akseli (kuva 12). Itsenäisyydenkatu 7–9 sijoittuu juuri kyseiselle alueelle, jolloin korkea rakentaminen on suunnitelman mukaan perusteltua.

A, B = Korkea rakentaminen on mahdollista mikäli hanke täyttää korkealle rakentamiselle asetetut erityiskriteerit

Kuva 11. *Kuvakaappaus Tampereen korkean rakentamisen selvityksestä. Korkean rakentamisen aluekartta. (Arkkitehtistudio M & Y 2012)*

Kuten kuvassa 12 lukee, tulee korkean rakentamisen kuitenkin täyttää sille asetetut erityiskriteerit, jotka ovat selkeästi tiukemmat kuin muulle rakentamiselle. Selvityksessä esitetään ehdotuksia niin strategisille kriteereille, jotka määrittävät korkean rakentamisen hankkeen mahdollisuuden, kuin myös hankekriteereille, jotka käsittelevät itse hankkeen tarkempia yksityiskohtia, esimerkiksi arkkitehtuuria. Strategisissa kriteereissä selvityksessä painotetaan korkean rakentamisen hankkeiden liittymistä arvokortteleihin ja RKY-alueisiin (Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö (Arkkitehtistudio M & Y 2012)). Itsenäisyydenkatu 7-9 sijaitsee sekä rautatieaseman ja veturitallien RKY-alueen, että Itsenäisyydenkadun maakunnallisesti arvokkaan kulttuurihistoriallisen ympäristön läheisyydessä. (Rky.fi & Arkkitehtistudio M & Y 2012). Tämä ei kuitenkaan liene enää

korkeaa rakentamista estävä tai hidastava seikka, onhan jo mainittuun veturitallien RKY-alueeseen kiinteästi kuuluvien veturitallien yhteyteen rakennettu 89-metrinen tornihotelli ja rautatieaseman yhteyteen on suunnitteilla jo aiemmin mainitut seitsemän tornitaloa.

2.3.3 Kaavahankkeesta käyty keskustelu

Täällä osiossa käydään läpi internetin Taloforum.fi-keskustelupalstalla aiheesta käyty keskustelu. Keskustelu löytyy työn liitteestä 1. Taloforum.fi on kaikille avoin kaupunkisuunnitteluun ja -ympäristöön keskittyvä keskustelufoorumi. Sivuston keskustelu ei aina toteuta arkkitehtonisen keskustelun konventioita, mutta tarjoaa sikäli kiinnostavan näkökulman myös muiden kuin arkkitehtuurin ammattilaisten näkemyksiin.

Sivustolla on 22.2.2018 avattu oma keskusteluketjunsä Itsenäisyydenkatu 7–9:lle otsikolla TOAS Ilmari. Ketjuun oli 7.4.2020 mennessä tullut 21 viestiä, jotka käsittelivät kaavamuutoshanketta, mutta myös olemassa olevan ja uudisrakennuksen arkkitehtonisia arvoja. Toisin kuin johdannossa ennakoitiin, ei keskustelussa Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennusta yksimielisesti tuomittu rumaksi, joskin viesteissä siitä käytettiin ilmaisuja ”syriruma elementtitekniikan kukkanen” ja ”harmaa palikka”. Kuitenkin suurimmassa osassa viesteistä olemassa olevaa rakennusta ja sen arkkitehtuuria arvostettiin, esimerkiksi käyttäjä kndkt arveli rakennuksen olevan Tampereen aliarvostetuin rakennus. Ylipäätään uskottiin, että rakennuksen purku tullaan tuomitsemaan tulevaisuudessa.

Taloforumin keskusteluissa korkeaa rakentamista usein lähtökohtaisesti puolletaan. Tässäkin keskustelussa kiitellään uudisrakennuksen korkeutta, mutta sen arkkitehtuuria kritisoidaan kovastikin. Rakennusta kutsutaan ”valkoiseksi, täysin anonymiksi torniksi”, ”valkoiseksi peruskerrostaloksi” ja ”peruspaskaksi”. Ylipäätään keskustelun pohjavire on purkuhanketta sekä uudisrakennuksen arkkitehtonista ilmettä harmitteleva. Myös tässä tutkimuksessa esitettyjä seikkoja, kuten rakennushistoriallisen selvityksen ja uudisrakennuksen suunnittelijan yhteyden kyseenalaistus, tulee esiin.

3. KÄSITTELY

3.1 Arkkitehtoniset ja esteettiset arvot

Itsenäisyydenkatu 7–9:n merkitys Tampereen kaupunkikuvalle on ollut moninainen ja se on edelleen omaperäinen osa Tammelan ja Tampereen rakennuskantaa. Rakennus näyttäytyy osana erilaisia kaupunkirakenteellisia ja -kuvallisia kehityskulkuja, joista varmasti voimakkaimpana vuoden 1966 asemakaavan muutoksen jälkeinen Tammelan suurimittakaavainen muutos. Kuitenkin, kuten melko pienimittakaavaisillakin vertailuilla (kuvat 5 ja 7) voidaan havaita, erottuu rakennus aikalaisistaan ja tammelalaisista verrokeistaan niin massoittelun kuin julkisivujen osalta. Tokikaan erottuvuus ei vielä itsessään perustele rakennuksen mahdollista arvoa, esteettisyyttä tai purun perusteltavuutta. Voitaneen silti esittää, että olisi monelta kannalta relevanttia suojella aikakauden muusta rakennuskannasta selkeästi arkkitehtuuriltaan erottuvat rakennukset tai kokonaisuudet.

Tammela ei modernismin ideoita toteuttavana aluekokonaisuutena ole ainutlaatuinen ja siellä sijaitsevista modernistisista rakennuksista suurin osa ei liene arkkitehtonisesti kovinkaan erityislaatuisia. Suomessa on useita samoihin aikoihin rakentuneita eheämpiä aluekokonaisuuksia, jotka toimivat edustavampina esimerkkeinä Tammelankin ideologisista periaatteista. Aluetta tai sen useimpia rakennuksia ei siis liene mielekästä kategorisesti suojella erityisten arkkitehtonisten ansioiden vuoksi. On myös otettava huomioon, että Tammela sijaitsee Tampereen ydinkeskustan välittömässä läheisyydessä, joten väestön kasvupaineet sekä muut kasvavan kaupungin haasteet liittyvät olennaisesti sen kehitykseen (Tampereen kaupunki 2018b). Täten myös paine rakentamiselle on alueella kova. Tähän liittyvät aiemmin tutkimuksessa käsitellyt Tammelan yleissuunnitelma (2012) ja Korkean rakentamisen selvitys (2012). Selvityksissä on perusteellisesti käsitelty Tammelan rooli kaupunkirakenteen ja -kuvan tulevissa kehityskuluissa sekä sen mahdollisuudet ja toisaalta myös rajoitteet. Tammelan väljä kaupunkirakenne mahdollistaa paljon täydennysrakentamista, mutta toisaalta esimerkiksi rakennusten sijoittuminen tonttien keskiosiin ja moninaiset omistajuudet rajoittavat, tai ainakin hankaloittavat yhtenäisten ratkaisujen toteuttamista (Wallin 2019).

Onkin siis luonnollista, että Tammelaan on suunniteltu ja suunnitteilla runsaasti täydennysrakentamista, myös olemassa olevaa purkaen. Tässä tutkimuksessa taas käsiteltiin sitä, onko purkaminen juuri tässä tapauksessa tarkoituksenmukaista arkkitehtonisten arvojen kannalta. Suora vastaus pohdintaan on jo saatu Pirkanmaan maakuntamuseon

lausunnosta (2018), jossa todetaan purkamiseen johtavan ratkaisun olevan erittäin valittavaa, ja että paras ratkaisu olisi rakennuksen säilyttävä. Lausunto tai maakuntamuseon kanta ei kuitenkaan ole sitova, eikä sinällään johda mihinkään. Tästä esimerkkinä on jo käsitelty Rastin opiskelija-asuntola, jonka maakuntamuseon toteuttamassa inventoinnissa (Haavisto 2010) todettiin, hieman tutun oloisesti, rakennuksen ja rakennuskonaisuuden edustavan tasokasta 1960-luvun arkkitehtuuria sekä olevan arkkitehtoniselta ja kaupunkikuvalliselta arvoltaan suuri. Rastin talolla oli inventoinnin mukaan myös Itsenäisyydenkatu 7-9:ää enemmän kulttuurihistoriallista arvoa, rakennuksen ollessa ensimmäinen 1960-luvun arkkitehtuuria edustanut rakennus Tammelan alueella ja sen sijaitessa Tammelan kaupunginosalle nimen antaneen Tammelan torpan paikalla (Haavisto 2010). Nytemmin, kun samassa osoitteessa sijaitsee 21-kerroksinen uudisrakennus, voidaan todeta, ettei maakuntamuseon lausunto takaa rakennukselle muuta kuin kenties sen arkkitehtonisten ansioiden tunnustusta ja taltiointia.

3.2 Tilaajan tavoitteet ja periaatteet

Maakuntamuseon lausunnot eivät käsiteltävään hankkeeseen juuri vaikuta, niiden toimituksessa lähinnä valistuneina kommentteina, vailla juridisia velvoitteita mihinkään suuntaan. Kun hankkeen tilaajalla, eli Toasilla on selkeät taloudelliset kannustimet moninkertaisen rakennusoikeuden muodossa eikä velvollisuuksia rakennus- tai kulttuurihistorialliseen suojeluun ole, ei voi myöskään muuta kuin toivoa hyvää tahtoa tai kulttuuritekoja. Kuitenkin Toas on osallisena myös toisessa rakennushistoriallisesti merkittävän kohteen purkuun tähtäävässä hankkeessa, jossa purkuhankkeen kohteena on Tuomiokirkonkatu 19:n entinen Pukutehdas, jonka rakennusosista vanhimmat ovat vuodelta 1906 (Rämö 2018), joten varsinaisesta arkkitehtonisesta hyväntekeväisyydestä ei voi säätiötä kiitellä. Toasin ollessa säätiö, jonka tarkoituksena on sääntöihin kirjattu opiskelijoiden vuokra-asuntojen saannista huolehtiminen (Toas 2016), ei säätiöltä muita edesottamuksia voida vaatiakaan. Kuitenkin on huomautettava, että Toasinkin periaatteiksi säätiön omilla sivuilla mainitaan ”luonnonarvojen sekä rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kunnioittaminen sekä asumisviihtyvyydeltään, turvallisuudeltaan ja maisemaltaan hyvän kaupunkirakenteen tuottaminen.” Voitaneen todeta, että säätiön arvot ovat ristiriidassa toiminnan kanssa, jos Toas itse aikoo purkaa rakennuksen, jonka rakennustaiteelliset ja kulttuurihistorialliset arvot ovat selkeästi todetut ja eriteltyt niin maakuntamuseon kuin uudisrakennuksen suunnittelijankin toimesta. Asumisviihtyvyyden ja hyvän maiseman kannalta kysymys on subjektiivisista näkemyksistä, mutta o silti kyseenalaistaa, onko asumisviihtyvyyttä lisäävää, että olemassa olevan rakennuksen

35-39,5 m²:n yksiöt ja 38-50,5 m²:n kaksiot (Tampereen kaupunki 2017) vaihtuvat uudisrakennuksen lähinnä 21 m²:n yksiöihin ja 36,5-40 m²:n kaksioihin (Neva arkkitehdit & Toas 2019).

3.3 Kaupunkikuvan monimuotoisuus ja ajallisuuden sieto

Arkkitehti Tino Toivonen on diplomityössään Julkisivun metamorfoosi (2019) käsitellyt rakennusten esteettisyyden käsitettä ja sen suhdetta rakennuksen, erityisesti sen julkisivun, ikääntymiseen. Diplomityössä pohditaan myös tämän työn aiheen kannalta relevanttia kysymystä patinoitumisen, kulumisen ja rapautumisen käsitteistä ja arvoista. Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennus ei nykytilassaan ole vielä erityisen kulunut tai rapautunut vuoden 1997 saneerauksen johdosta. Kuitenkin sen julkisivuelementeissä ja sokkeleissa voi nähdä tummia valumajälkiä ja varsinkin porrastornien alaosissa erilaisia spraymaalien ja niiden puhdistuksen jälkiä. Toisaalta porrastornien alumiini on ylemmissä kerroksissa vanhentunut, kenties patinoitunut, melko elävästi.

Toivonen käsittelee työssään juuri kysymystä siitä, missä vaiheessa tai tapauksessa julkisivuun kertynyt lika nähdään arvokkaammin kaikuvana patinana ja milloin vain likana. Toivonen on haastatellut työssään Suomen Julkisivuyhdistyksen puheenjohtajaa Toni Pakkalaria ja kysynyt kohderakennukseenkin liittyen betonijulkisivun vanhenemisestä. Pakkala kertoo, että betonijulkisivun vanheneminen nähdään eri tavoin kuin verrokkina olleen tiilijulkisivun vastaava muutos. Betonin vanheneminen ja haalistuminen nähdään hänen mukaansa rumana, siinä missä tiilijulkisivussa ajan näkyminen on positiivinen asia ja siihen pyritään esimerkiksi valmiiksi vanhan näköisiä tiiliä valmistamalla (Toivonen 2019). Betonijulkisivuisen rakennuksen, kuten Itsenäisyydenkatu 7-9:n tai sen katu-kuvaan tuottaman lisän arvostus ei siis välttämättä nouse rakennuksen vanhetessa, päinvastoin.

Diplomityön liitteenä on myös Juhani Pallasmaan haastattelu, jossa hän muistelee Alvar Aallon todenneen, että rakennuksesta on syytä puhua vasta viidenkymmenen vuoden kuluttua. Itsenäisyydenkatu 7-9 täyttäisi viisikymmentä vuotta 2026. Rakennusta ei siis tulisi vielä arvostella, mutta viisikymppisiä rakennus ei todennäköisesti ehdi viettämään. Pallasmaa jatkaa tulkitsemalla Aallon kertoneen näin ajan olevan arkkitehtuurin olennainen tekijä (Toivonen 2019). Katu- ja kaupunkikuvassakin tämä on selvästi tärkeä tekijä arvostuksen osalta, ovathan juuri vanhimmat kaupunkiympäristöt ja rakennukset usein arvostetuimpia. Itsenäisyydenkadunkin kohdalla erilaisissa selvityksissä painotetaan nimenomaan rakennetun ympäristön ikää, esimerkiksi Attilan ja Tullikamarin rakennusten ollessa yli satavuotiaita ja myös arvokkaiksi merkittyjä sekä asemakaavalla suojeltuja.

Itsenäisyydenkatu 7-9:n ei vielä nähty rakennushistoriallisessa selvityksessä saavan yhtäläistä arvostusta osakseen, vaan sen merkitys paikassaan on selvityksen mukaan varsin pieni (Arkkitehtitoimisto Neva oy 2013). Noin 40-vuotiaana sen nähtiin keskustelevan vanhojen arvorakennusten kanssa ristiriidassa. Lisäksi näiden arvorakennusten nähtiin jättävän Itsenäisyydenkatu 7-9:n varjoonsa kokonsa, arkkitehtuurinsa ja värimaailmansa puolesta. Voidaan pohtia, onko rakennuksen alisteisuus sitä vanhemmille suurille arvorakennuksille rakennuksen itsensä arvoa alentava seikka. Työn kirjoittaja itse näkee, että tämä olisi ennemminkin tavoite, mikäli uudisrakennusta vaativaan paikkaan suunnitellaan.

Onko sitten kenties niin, että rakennuksen suhteellinen tuoreus mahdollistaa kielteisen asennoitumisen siihen? Jemina Valli on käsitellyt diplomityössään (2019) arkkitehtuuriin liitettyjä arvoja, ja työssään hän toteaa rakennusperinnön arvostuksen kasvavan tyypillisesti iän myötä, ja että edellisten sukupolvien rakennuskannan suojelua kohtaan ollaan usein kriittisiä, tai siihen suhtaudutaan jopa halveksuen. Tämän voisi nähdä toteutuvan myös Itsenäisyydenkatu 7-9:n rakennushistoriallisessa selvityksessä. En itse osaa nähdä kaavamutoksen mahdollistaman 14-kerroksisen tornitalon keskustelevan vaikkapa Attilan 5-kerroksisen rakennuksen kanssa paremmin kuin mitä nykyinen Attilan rakennusta matalampi tekee, mutta näin asia olisi kaava-aineiston perusteella tulkittava. Koen, että tuleva tornitalo ennemminkin luo ristiriitaa katukuvaan, sen viedessä selvityksessäkin mainituilta arvorakennuksilta niiden huomioarvoa ja tilaa ympäriltä, jättäen tällä kertaa ne varjoonsa. Nyt tosin vain kokonsa puolesta. Rakennus myös kääntää vain toissijaisen julkisivunsa Attilan rakennuksen puoleen, kun pääjulkisivu on Tammelan puistokadun matalia moderneja rakennuksia vasten. Lisäksi, jos nykyrakennuksen värimaailma koetaan ongelmalliseksi sen ollessa ristiriidassa ympäristön kanssa, ei tilanne ainaakaan parane, jos nykyrakennuksen mustavalkoinen värimaailma siirretään vain suurempaan massaan, kuten näyttää tapahtuvan.

Vallin kommenttiin lisäyksenä voidaan lainata Erkki Mäkiön kommenttia Paula Holmilan toteuttamasta Helsingin sanomien artikkelista (2019). Mäkiö toteaa: ”Meillä on liian huono patinan sieto. Mikään ei saisi näyttää vanhalta ja käytetyltä.” Tältä se myös vaikuttaa tutkimuksessa käsitellyn aineiston valossa. Rakennuksen arkkitehtuurin korkeatasoisuus voidaan kyllä todeta, mutta se ei juurikaan hidasta purkamisen haluja. Ja jos rakennus halutaan purkaa, voidaan sille kyllä löytää syyt, jotka saadaan näyttämään tarpeeksi hyviltä. Holmilan artikkelissa tilannetta verrataan 1970-luvun purkuaaltoon, jolloin asiasta keskusteltiin esimerkiksi Kenen Helsinki? -kirjan ja myöhemmin Suomi purkaa -julkaisun avulla. Silloin suurimpien keskusteluiden kohteina olivat esimerkiksi Tampereen Verkatehtaan ja Turun Hamburger Börsin rakennusten purut. Kuvaavaa, ja tutun

oloista, on Suomi purkaa -julkaisusta Heinolan Liikkeen rakennuksen (1939-1979) purun kohdalta löytyvä kuvaus: ”Rakennus oli ilmeisesti liian nuori arkkitehtuurimonumentiksi. Kaksikerroksinen liikerakennus korvattiin ”tarkoituksenmukaisemmalla” kaksikerroksisella liikerakennuksella.” Holmilan vertaus 1970-lukuun taas kuuluu: ”Nyt on samoja merkkejä: purkuperusteeksi kelpaa mikä tahansa asia, jolla purku tehdään välttämättömyydeksi. Melkein aina on kyse siitä, että jokin taho haluaa paikalle lisää rakennusoi-keutta.”

Kenties siis johdannossa maalailtu vertaus aiempiin purkuaaltoihin ei ole vain heitto, vaan todellinenkin kehityskulku. Joskin johdannossa maalailtu yleisön tyytymättömyys rakennukseen ei ainakaan internet-keskustelun perusteella ole kovinkaan vallitsevaa. Kirjoittajan mielestä kiinnostava näkökanta aiheeseen löytyy jälleen Toivosen diplomityöstä, jossa siteerataan maankäyttö- ja rakennuslakia ja käydään läpi ajallisuuteen liittyvää eri asteiden lainsäädäntöä. Kenties olennaisin ilmi käynyt sisältö on Maankäyttö- ja rakennuslain 118. pykälän rakentamisen yleisten edellytysten määritelmä: ”rakentamisessa, rakennuksen korjaus- ja muutostyössä ja muita toimenpiteitä suoritettaessa samoin kuin rakennuksen tai sen osan purkamisessa on huolehdittava siitä, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa turmella.” Tähän lienee vastannut asemakaavan muutosprosessiin kuulunut rakennushistoriallisen selvityksen laadinta sekä maakuntamuseon lausunnon pyytäminen. En osaa sanoa, vastaako tähän vielä se, että näissä toimenpiteissä kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti arvokkaaksi todettu rakennus puretaan prosessin tuloksena. Turmelu on jälleen varsin subjektiivinen termi, joten on kokijasta kiinni, turmeltuuko historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas Itsenäisyydenkadun ympäristö, kun sen yksi osa (Tampereen kaupunki 2012) korvataan muuta ympäristöä 50 vuotta tuoreemmalla, mutta parikymmentä metriä korkeammalla lisäyksellä.

Aiemmin mainitussa Pallasmaan haastattelussa hän toteaa: ”Arkkitehtuuri on alusta pitäen välittänyt suhdetta maailmankaikkeuteen, jumalaan, yleispäteviin maailman lakeihin, ympäristöön, historiaan tai traditioon. Välittämistehtävä on ollut ensisijainen. Nykyään se on lähestulkoon kadonnut, eikä tämän päivän arkkitehti enää edes välitä saada keskusteluyhteyttä naapurirakennukseenkaan.” Jos jätän tutkijan kompetenssin puutteen vuoksi rakennusten suhteen suurempiin voimiin määrittelemättä, ja keskityn lainauksen muihin osuuksiin, voin henkilökohtaisena kantamani todeta, että Itsenäisyydenkatu 7-9:n hankkeen kohdalla huomio on pätevä. Hanketta ohjaavat muut kuin rakennustaiteelliset arvot ja lausunnot muotoillaan niiden mukaan. Holmilan artikkelissa asian kiteyttää Kari Raimoranta: ”Purkaminen on hirveätä tuhlausta, ja siinä menetetään jotain korvaamatonta.” Suomi purkaa – taas.

4. JOHTOPÄÄTÖS

Johdannossa avasin omaa viehtymystäni tutkittua rakennusta kohtaan, ja harmittelin, miten luullakseni kantani oli liian harvinainen. Aineistoa tutkittuani sain perusteita sille, mikä saa ja on saanut minut pitämään rakennusta arvossaan sekä lohdutusta sillä, etten ole kantani kanssa yksin. Samaa mieltä kanssani ovat niin Pirkanmaan maakuntamuseo kuin suppea internet-keskustelijoiden joukko.

Kuitenkin, tutkitun aineiston pohjalta selviää, että rakennuksen purkuhanke ei liene kaupunkikuvallisesti tai arkkitehtonisesti perusteltua. Aineisto maalaa varsin karun kuvan Tampereen modernin arkkitehtuurin mahdollisten arvorakennusten arvostuksesta ja kohtalosta. Vaikka rakennuksille annetaan arvoa ja strategioissa niiden merkitys tunnustetaan, löytyy purkuhankkeille aina tarvittavat syyt.

Johdannossa nivoin mielikuvissani yhteen aiempia purkuaaltoja ja nykyistä kehitystä, mutta aineiston perusteella yhtymäkohdat ovat liiankin ilmeiset. Nyt jos koskaan rakentamisen tulisi olla erittäin harkittua ja purkamisen vasta viimeinen vaihtoehto. Silti jopa alle viisikymmenvuotiaat modernit arvorakennukset ovat purku-uhan alla. Tapiolan uimahalli, Valkeakosken kirkko, Itsenäisyydenkatu 7-9. Ilmiö on maanlaajuinen, kuten Paula Holmilankin artikkelissa avataan.

Kuitenkin, tutkimuskysymyksenä oli *Mikä on Itsenäisyydenkatu 7-9:n merkitys Tampereen kaupunki- ja katukuvalle*. Aineiston valossa olemassa olevan rakennuksen merkitys on suuri ja se on erityislaatuinen aikansa, rakennustapansa ja typologiansa edustaja. Tyyllillisesti rakennus lainailee kiinnostavia, harvoin Tampereen katukuvassa näkyviä elementtejä eri suunnilta. Rakennus eroaa aikansa ja kontekstinsa muusta rakennuskannasta olennaisesti monella tapaa ja on kaiken lisäksi hyvässä kunnossa. Lisäksi rakennus on pankkipalatsien jatkumon viimeisiä edustajia, työväen pankkipalatsi työväen kaupunginosassa. On ilmeistä, että rakennuksella on suurta kulttuurihistoriallista, rakennustaiteellista ja kaupunkikuvallista arvoa ja sen arvo Tampereen kaupunki- ja katukuvalle on suuri. Harmi, että kun rakennus on purettu, sitä ei enää takaisin saa. Muistutuksena on yksi pyöreä ikkuna sisäpihan puolella.

LÄHTEET

Ark-byroo. 2019. Suomen pankin konttori Rakennushistoriaselvitys. Saatavissa (viitattu 15.4.2020) https://www.senaatti.fi/app/uploads/2019/10/2019_arkbyroo_Kotka_Suomen-pankki_RHS.pdf

Arkkitehdit MY. 2018. Tullikamarin aukion rakennetun kulttuuriympäristön selvitys. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/tiedostot/t/b2GQRRkN3/Liite16_Tullikamarin_aukion_rakennetun_kulttuuriympariston_selvitys.pdf

Arkkitehtistudio M&Y Moisala & Ylä-Anttila. 2012. Korkean rakentamisen selvitys Tampereen keskusta-alueella. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) <https://www.tampere.fi/liitteet/k/6C92ilb5A/korkeanrakentamisenselvitys.pdf>

Arkkitehtitoimisto Neva Oy. 2013. Itsenäisyydenkatu 7-9, Suomen Työväen Säästöpankin toimitalo, Rakennushistoriaselvitys. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) <http://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7B79b0f035-a520-4bee-8275-38338c283636%7D/3791945>

Haavisto, H. Rastin ja Victorian talojen rakennusinventointi 2010. Pirkanmaan maakuntamuseo Kulttuuriympäristöyksikkö. 2010. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8429/selvitykset/8429_rakennusinventointi_2010.pdf

Harju, J. 2018. Keskelle Tamperetta rakennettiin vuonna 1925 kaunis sininen talo – nyt se on kadonnut, ja tontista riidellään oikeudessa. Helsingin Sanomat, 22.7.2018. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005765150.html>

HELVETIN RUMA TAMPERE. 2016. TAMMELA lahjattomasti tuhottu kaupunginosa ja rumuuden ylittämätön saavutus. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) <http://helvetinrumatampere.blogspot.com/2016/03/tuhottu-tammela.html>

Holmila, P. ”Meillä on liian huono patinan sieto” – Vanhoja rakennuksia puretaan Suomessa nyt vimmaisesti ja purkuperusteeksi käy melkein mikä vain. Helsingin Sanomat, 25.2.2019. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006011254.html>

Härö, M., Iivonen, R., Kaasinen, E., Mattinen, M., Puurunen, H. & Valkama, I. 1982. Suomi Purkaa

Katainen, J. 2012. Metabolismi herää unohduksesta. Arkkitehti, 109(4), s. 80-82.

Lähdesmäki, U. & Mäkelä, M. 2018. Lausuntopyyntö 26.2.2018 Tampere, Tammela, Itsenäisyydenkatu 7-9, Täydennysrakentaminen, Asemakaavan muutos, osallistumis- ja arviointisuunnitelma, kaava 8565. Saatavissa (viitattu 17.4.2020) https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8565/ehdotus/8565_aloitus-ja_valmisteluvaiheen_kommentit.pdf

Neva Arkkitehdit & Toas. 2019. Toas Itsenäisyydenkatu Viitesuunnitelma. Saatavissa (viitattu 15.4.2020) <http://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7B55c01ef8-a4e7-4cb7-b5c3-f73419a5e18a%7D/3791942>

Pirkanmaan liitto. 2016. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. Saatavissa (viitattu 14.4.2020) https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/raku_27052016.pdf

Rky.fi. Tampereen rautatieasema ja veturitallit. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2197

Rämö, M. 2018. Iskikö Kyttälään purkuaalto? -Nyt purkulupaa haetaan vanhalle pukutehtaalle, joka sijaitsee kivenheiton päässä Otavalanhovista. Tamperelainen, Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://www.tamperelainen.fi/artikkeli/728612-iskiko-kyttalaan-purkuaalto-nyt-purkulupaa-haetaan-vanhalle-pukutehtaalle-joka>

Siltamäki, T. 2017. Kakkaa rapussa ja oksennusta hississä – Ilkivallan hintalappu oli Toasille viime vuonna 100 000 euroa. Aviisi, Saatavissa (viitattu 7.4.2020) <https://www.aviisi.fi/2017/02/kakkaa-rapussa-oksennusta-hississa-ilkivallan-hintalappu-toasille-100-000-euroa/>

Taloforum.fi. TOAS Ilmari. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://taloforum.fi/viewtopic.php?f=25&t=1374>

Tampereen kaupunki. 1964. Tammelan asemakaavan muutoksen selostus. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) http://kartat.tampere.fi/www/arkisto/kaava_seloste/002297.pdf

Tampereen kaupunki. 2012a. Tammelan yleissuunnitelma, alustava luonnos. 2012. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/liitteet/t/aBJgABTYy/Tammelan_yleissuunnitelma_Kh_2012_raportti.pdf

Tampereen kaupunki. 2012b. Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/liitteet/r/6LdTsBNBI/Rakennettu_kulttuuriymparisto2012_raportti.pdf

Tampereen kaupunki. 2017. Korttelisuunnitelma ”Pinnin pihat” TAMMELA osa 273, 281 ja 282. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8565/oas/korttelisuunnitelma_pinnin_pihat.pdf

Tampereen kaupunki. 2018a. Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelma, XVI (Tammela), Itsenäisyydenkatu 7–9, Täydennysrakentaminen. Asemakaava nro 8565. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8565/oas/8565_oas_180222.pdf

Tampereen kaupunki. 2018b. Asemakaavamuutoksen selostus, luonnos. XVI (Tammela), Itsenäisyydenkatu 7–9, Täydennysrakentaminen. Asemakaava nro 8565. Saatavissa (viitattu 16.3.2020) https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8565/luonnos/8565_luonnos_selostus.pdf

Tampereen kaupunki. 2018c. Asemakaavamuutoksen selostus XVII (Tulli), Tullikamarin aukio, Asemakaava nro 8662. Saatavissa (viitattu 14.4.2020) <http://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7B03a80975-bf15-4177-b7f8-142c0c65315b%7D/2815160>

Tampereen kaupunki. 2019a. Asemakeskus Yleissuunnitelma – Lyhennelmä. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 15.4.2020) https://www.tampere.fi/tiedostot/a/aHK4pKQot/Asemakeskus_yleissuunnitelma-lyhyt_versio.pdf

Tampereen kaupunki. 2019b. Yhdyskuntalautakunta, kokous 10.12.2019. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 15.4.2020) [http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Yhdyskuntalautakunta/Kokous_10122019/Asemakaavaehdotuksen_asettaminen_nahtavi\(122814\)](http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Yhdyskuntalautakunta/Kokous_10122019/Asemakaavaehdotuksen_asettaminen_nahtavi(122814))

Toas. Tampereen opiskelija-asuntosäätiön säännöt. 2016. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://toas.fi/wp-content/uploads/2018/12/TOAS-säännöt-2016.pdf>

Toas. Ympäristöpolitiikka. Verkkosivu. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) <https://toas.fi/toas/ymparistopolitiikka/>

Valli, J. 2019. Käsityksiä arkkitehtuurista ja sen arvoista. Saatavissa (viitattu 8.4.2020) https://www.atl.fi/wp-content/uploads/2019/04/Jemina_Valli_Diplomityö.pdf

Wallin, A. 2018. Katsantoja kaupungin muutokseen. Yhdyskuntasuunnittelu, 56(4), s. 11–27.

LIITE 1: TALOFORUM.FI

Taloforum.fi:n keskustelupalstalla käyty keskustelu otsikolla Toas Ilmari. Keskustelu on aloitettu 22.2.2018 ja viittaushetkellä viimeisin viesti on päivätty 30.12.2019. Keskustelussa olleet kuvat ja lainaukset on jätetty pois, mutta niiden kohdat on merkitty viesteihin.

Nimimerkki:

lainaus

16valve, 22.2.2018, 13:14:

Itsenäisyydenkadun ja Yliopistonkadun kulmaan suunnitellaan uutta 14 kerroksista opiskelija-asuntolaa. Paikka sijaitsee aivan Luminaryn tuntumassa, joten kyllä Tampereen tornikeskittymä laajenee ihan kiitettävästi.

[https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/naht ... itelma.pdf](https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/naht...itelma.pdf)

Kaava 8565:

<https://www.tampere.fi/cgi-bin/kaava/kaavadoc?8565>

hmikko, 22.2.2018, 14:10:

Kiitoksia linkkaamisesta. Pistänpä kuvat tähän. Tammelan laatikkoarkkitehtuuri ei kyllä tällä menolla montakaan pykälää parane. Tosin juuri tuossa kulmassa on nykyisellään mielestäni aivan sysiruma elementtitekniikan kukkanen, josta ei nyt sentään huonommaksi laitettu. Nykyisen rakennuksen puolustukseksi sanottakoon, että söin tuossa Hesessä joku viikko sitten todella hyvän wrapin/tortillan/miksiheitäkutsuvat. Tais johtua siitä, että olin suunnilleen ainoa asiakas arkena keskellä yötä ja joku ehti tehdä sen tekeleen kunnolla ja tuoreena. Erehdyin yrittämään samaa uudelleen ruuhka-aikana Turussa, ja lopputulema oli semmoinen, että ei tarvi taas Heseen mennäkään seuraavaan viiteen vuoteen.

Ennen: (Kuva Itsenäisyydenkadun ja Tammelan puistokadun risteyksestä Googlen Street view -palvelussa.)

Jälkeen: (Neljä havainnekuvaa uudisrakennuksesta.)

MindW, 22.2.2018, 14:55:

(Lainaus edellisestä viestistä) On tuossa melko epätavallisia delta-jeja, eikä mistään pahimmasta bulkista voi puhua. Kauneusarvot sitten erikseen. Todella hyvällä tahdolla voi nähdä, että innoittaja on ollut Nakagin Capsule Tower. (Kuva Nakagin-tornista.)

henkka, 22.2.2018, 15:52:

Pidän Työkkärin/STS:n talosta ja haluaisin nähdä suunnitelman, jolla se säilyisi. Enkä ole ainoa, sillä Tullikamarin aukion ideakilpailun yleisötilaisuudessa kuulin että museoviranomaisetkin näkisivät rakennuksen säilyvän. Vaikkei se nyt auttanut Rastinkaan kohdalla. Harmi ettei menneestä ole opittu mitään. Sama 50 vuoden näköalattomuus tuhosi Tamperelta 1900-luvun alun rakennuksia.

Rakennushistoriaselvityksessä rakennukselle nähdään rakennushistoriallista arvoa mutta:

Itsenäisyydenkatu 7-9 ympäristöineen on nykyisellään hajanainen kokonaisuus, jossa vanhat, tiilimuuratut arvorakennukset keskustelevat 70-80-lukulaisten elementtirakennusten kanssa ehkä hieman ristiriidassa. Rakennusmassat, materiaalit ja värit eivät kohtaa ja kokonaisuus on jopa sekava. Vaikka STS:n toimitilarakennus tässä kokonaisuudessa toimiikin oman aikakautensa edustajana, on sen merkitys paikassa varsin pieni. Arvorakennukset tien toisella puolella jättävät matalat elementtirakennukset varjoonsa jo kokonsakin puolesta, mutta myös arkkitehtuurinsa ja värimaailmansa puolesta. STS:n toimitalon paikalla voisi ennemminkin nähdä Attilan rakennuksen kanssa paremmin keskustelevan ja paikan rohkeammin haltuun ottavan uudisrakennuksen.

En kyllä tiedä miten valkoinen peruskerrostalo "keskustelisi paremmin" Attilan kanssa?

hmikko, 22.2.2018. 16:14:

(lainaus edellisestä viestistä) Niinpä. Arkkitehtuurin tyyli ei tässä oikeastaan juuri muutu, plusmiinus elementtien juhlistaminen nostamalla ne voimakkaasti esiin julkisivussa. Toki koon puolesta uusi rakennus ottaa paikkansa Luminaryn ja Attilan välissä.

Nakagin kapselihuone on muuten myös purku-uhan alla (ellei jo purettu, en löytänyt tuoretta tietoa).

huopa, 26.2.2018, 16:45:

Sijainti on kyllä täysi viiden tähden paikka, asemalle 100m ja keskustan palvelut kävelyn päässä. Korkea torni käy tähän mainiosti, muutama kerros saisi olla vielä lisääkin. Arkkitehtuurille en kyllä havainnekuvien perusteella lämpene yhtään, jopa nykyinen pyöreäikkunainen harmaa palikka tuntuu persoonallisemmalta kuin tuo valkoinen, täysin anonyymi torni.

grendy, 26.2.2018, 18:06:

(lainaus edellisestä viestistä) Äläs nyt! Toi on kuitenkin vasta visiotason kuva, odota sitä todellista rakennettavaa renderöintiä niin sit voidaan puhua anonyymiteetistä 🤖

Heikki K, 28.2.2018, 21:30:

(lainaus kahdesta edellisestä viestistä) Seuraavaan renderöintiin tulee sitten ne elementtisaumat 😊

Tuosta on muuten myös sopivasti unohtunut ajoradan ja jalkakäyttävän väliin tuleva 2-suuntainen pyörätie, ja laitettu sen paikalle tuollainen kuvassa kivalta näyttävä puurivi. Joka siis ei tuolla tontin rajauksella tuohon mahdu.

kndkt, 28.2.2018, 22:21:

Nykyinen rakennus kyseisellä tontilla on varmasti Tampereen aliarvostetuin rakennus. Tämän purkamisesta tullaan kitisemään tulevaisuudessa, varsinkin kun tilalle lyödään tuolaista peruspaskaa.

hmikko, 28.2.2018, 22:37:

(lainaus Heikki K:n edellisestä viestistä) Puut näkyvät olevan StreetView-kuvassa ja otettuna mukaan uuden rakennuksen valokuvasuoritukseen. Rendereissä harvemmin noudatetaan tulevia katupiirustuksia tarkalleen. Onks nuo puut jo revitty tai tarkoitus repiä?

pallo, 1.3.2018, 9:48:

(lainaus kndkt:n edellisestä viestistä) Samansuuntaisia ajatuksia. Tää rakennus saa aikaan sellaiset postmodernin futuristiset Japani-vibat, mitä ei juuri mikään muu rakennus täällä-päin. Tuntuu, että poikkeavia rakennuksia ei nykyään tehdä, kaikki tulee yit:n elementtitehtailta. Sama pätee tähän uuteenkin, vaikka sinänsä ihan siitakin pidän tuon ulkonevan keskiosan vuoksi ja keskeinen sijainti puolustaa tehokkaampaa rakentamista. Paikalla sijaitsevan talon kaltaisia helmiä ei kuitenkaan saa enää purkamisen jälkeen oikein takaisin, varsinkin kun vallalla on vain tämä yksi tyyliuuntaus kerrallaan ja erilaisuuden pelko. Kaikille kaikkea tuppaa olemaan vähän ei mitään kenellekään.

Heikki K, 1.3.2018, 12:43:

(lainaus hmikon ja Heikki K:n edellisistä viesteistä) Voimassa oleva katusuunnitelma löytyy täältä [http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimiel ... tos\(44689\)](http://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimiel...tos(44689))

Siinä on vähän epämääräisesti merkattu tai siis jätetty merkaamatta poistettavat puut, mutta ne eivät mahdu tämän korttelin kohdalle, mikä on sääli. Nythän tässä olisi hieno mahdollisuus laajentaa katualuetta hieman, jotta liian ahdas pyörätie ja puurivi saataisiin soveteltua tuohon.

Aikajana, 2.3.2018, 10:42:

Mielestäni on arveluttavaa, että rakennushistoriallinen selvitys [http://siiri.tampere.fi/displayContent. ... 084250.pdf](http://siiri.tampere.fi/displayContent...084250.pdf) tulee samasta toimistosta, joka sattumalta alkaa valmistella uusia suunnitelmia. Selvitystyötä tehdessä olisi taloudellisesti kannattamatonta päätyä mihinkään muuhun, kuin purkamiseen ja uuden rakentamiseen. Kenen leipää syöt, sen lauluja laulat?

albertobroccoli, 2.3.2018, 19:39:

(lainaus 16valven viestistä) Voi pirulauta! Ja taas joutuu päivittää Tampereen tornikarttaa...

Dietrich, 2.3.2018, 23:15:

Nää elementtitalot nyt on sellaisia, ettei niitä ole tehty kestävänsä pitkää aikaa. Tämä on siis fakta, insinöörien ja arkkitehtienkin suulta kuultua. Se mikä mua ihmetyttää, on että se on kaikista järkevin tapa rakentaa nyky maailmassa, ja on ollut jo pitkään. Rakennuksista on tullut kertakäyttöburgeria, jotka puretaan lyhyen elinaikakaaren jälkeen.

hmikko, 2.3.2018, 23:50:

(lainaus Dietrichin viestistä) Elementtirunko kai harvemmin on käyttöön puolesta rajoittava tekijä, jos nyt ei aivan elementtikauden alun keinoimmista tapauksista puhuta. Kertakäyttöburgeriuudessa aika usein tuntuu suurin osuus olevan talotekniikka, eli vanhentuneiden putkien, lämmityksen, ilmanvaihdon, sähkön, vesieristettyjen kylppäreiden yms. uusiminen. Vanhaan hyvään aikaan noita ei taloissa ollut lainkaan tai oli hyvin minimaalisesti. 500 vuotta säilyneissä taloissa ei tarvinnut tehdä putkiremppeä ainakaan ensimmäiseen 400 vuoteen.

Tossa TOASin tapauksessa lienee kyse vaan kerrosneliöiden määrästä, eli suunniteltu uusi

talo on reilusti suurempi. Selvityksen mukaan nykyinen on hyvässä kunnossa, ja siinähan on muutettu 70-luvun toimistotalo asunnoiksi 90-luvulla, eli kaiketi suuri osa talotekniikasta ei edes ole kovin vanhaa.

Xerdoz, 3.3.2018, 1:04:

Lanaisivat samalla nuo vieressä olevat lättänät. Ja mikä ihme siinä on, ettei taskaan voida tehdä ikkunoita joka suuntaan. Tai no tiedän kyllä. Elementtipaskan rakentaminen sekä suomen loistavat rakennusmääräykset.

heihachi, 13.12.2019, 00:20

(Kuusi uutta havainnekuvaa uudisrakennuksesta.) (joku voinee tarvittaessa siirtää tämän toas ilmarin ketjuun)

töntsö, 13.12.2019, 21:27:

(Havainnekuva Itsenäisyydenkadulta.) Jäin miettimään tätä kuvaa, sillä tuokin vieressä oleva matala liikesiipi varmaan jossain vaiheessa korvataan jollain uudisrakennuksella. Siinä mielessä tämä vaikuttaa hieman lyhytnäköiseltä ratkaisulta jos noita alimpia ikkunoita joutuu ruveta myöhemmin vielä rakentamaan umpeen tähän tyyliin: (Muokattu havainnekuva Itsenäisyydenkadulta.)

Tietty ehkä tuossa voidaan toteuttaa jonkinlainen sisäänveto, niin että ainoastaan tuon rapukäytävän ikkunat peittyvät. Ja toisaalta nuo ovat opiskelija-asuntoja, niin heillä tuskin kumminkaan on hirveästi sanomista tuollaisen asian suhteen

Dietrich, 29.12.2018, 21:33:

(Havainnekuva Keskustorilta kohderakennuksen suuntaan.) Uskomatonta että Tampereen kaupunkikuvaa annetaan tärvellä tällaisilla rakennelmilla kuten nämä kaksi valkoista tor-

nia!

Ei mitään tornitaloja vastaan, mutta nuo talot ovat täyttä DDR:ää ja halpaa lähiöarkkitehtuuria.

Tulevaisuudessa Tampereen kantakaupunki on kai näitä täynnä, ja kaupunki tulee näyttämään lähinnä Laos-Thaimaa-Vietnam akselin kaupungilta

Tande, 30.12.2019, 1:48:

Minulle kyllä tulee DDR:n sijaan enempi mieleen klassinen funkkis (mitä rakennus ei tietenkään varsinaisesti edusta). Toisinsanoen diggaan. Näin helsinkiläisestä näkökulmasta ihailen Tampereen rohkeutta kaavoittaa pikkutorneja näinkin lähelle keskustaa. PK-seudulle kun torneja kyllä kohoaa, mutta yksinomaan lähiöihin ja entisille satama-alueille. Kantakaupungissa kaikki yli yhdeksänkerroksinen rakentaminen on käytännössä tabu, vaikka maltillisen mittakaavan tornit (siis alle satametriset) voisivat paikkapaikoin olla erinomainen ratkaisu, niin kerrosneliöiden, kuin kaupunkikuvankin kannalta. Merellisen siluetin suojele on isolta osin ylimitoitettua. Sanottakoon kuitenkin, että ihan Senaatintorin välittömään läheisyyteen en tornitaloja kaavoittaisi, mutta Rautatieasema-Töölö-Kallio-Sörnäinen jne. -akselilla näkisin todella mielelläni.

Tampere tulee saamaan pohjoismaisellakin mittapuulla mittavan klusterin. Ja nimenomaan tämänkaltaiset pikkutornit tuovat tarvittavaa lihaa luiden ympärille. (lainaus Dietrichin viestistä)

Ymmärrän kyllä mitä tällä ajat takaa. Yhtäältä Kaakkois-Aasian lisäksi tästä kaupunkirakentamistyylistä tulee voimakkaasti mieleen Brasilia. Itse en näe tätä tyyliä kuitenkaan yksinomaan negatiivisessa valossa. Makunsa kullakin, olen paljon viettänyt aikaa ko. miljöössä ja nauttinut. Euroopassa tätä tyyliä edustaa enemmän ja enemmän Lontoo, jonne on kuluvalle vuosituhannella kohonnut kahden ison klusterin lisäksi pienempiä eri puolille kaupunkia ja Lontoo on upeampi kuin koskaan!

Nevertheless. TOAS Ilmari tulee todennäköisimmin olemaan erinomainen lisä kasvavan Tampereen kehittyvään kaupunkikuvaan.

Keskustelu saatavissa (viitattu 20.4.2020) <https://taloforum.fi/viewtopic.php?f=25&t=1374&start=15>